

Seksuaalilainsäädännön uudistuksen vaikutukset viranomaisten tietoon tulleiden rikoksien määriin vuosina 2022–2023

Aleksi Välimäki & Leevi Tamminen

5/2024

TIIVISTELMÄ

Tekijät: Aleksi Välimäki & Leevi Tamminen

Opinnäytetyön muoto: Tutkimuksellinen

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Pauli Mäkelä & Mikko Mäkinen

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus astui voimaan 1.1.2023. Kokonaisuudistuksen taustalla on Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukainen uudistus, jonka lähtökohtina olivat itsemääräämisoikeus sekä koskemattomuus. Kokonaisuudistuksessa esimerkiksi aikuisiin kohdistuneissa seksuaalirikoksissa keskeistä on, ettei seksuaalisen teon kohde osallistu siihen vapaaehtoisesti.

Tämä opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia seksuaalirikoslainsäädännön uudistuksen vaikutuksia rikostilastoihin Suomessa vuosina 2022–2023. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten uudistus vaikutti seksuaalirikostilastoihin sekä selvittää, että onko lainvalmisteluvaiheessa ennustettu rikosmäärien nousua ja verrata näitä toteutuneisiin määriin.

Opinnäytetyö toteutettiin määrällisenä tutkimuksena, jossa tutkitaan tilastoja. Tutkimuksen seksuaalirikostilastot on kerätty Tilastokeskuksen sivuilta. Tutkimuksessa on pyritty käyttämään internetistä löytyviä kaikille helposti saatavilla olevia lähteitä sekä myös kirjallisuuslähteitä.

Tutkimuksessa analysoitiin seksuaalirikosten tilastotietoja ennen ja jälkeen uudistuksen voimaantuloa ja tulokset osoittivat, että uudistuksen myötä on havaittavissa seksuaalirikos määrien nousua.

Sivumäärä: 37

Tarkastuskuukausi ja vuosi: Toukokuu 2024

Avainsanat: rikoslaki, seksuaalirikoslaki, tilastot, kokonaisuudistus

ABSTRACT

Authors: Aleksi Välimäki & Leevi Tamminen

Type of thesis: *Research-based thesis*

Publicity: Public

Supervisor: Pauli Mäkelä & Mikko Mäkinen

Degree: Bachelor of police services

The comprehensive reform of sexual offense legislation entered into force on January 1, 2023. The reform is based on the program of the Sanna Marin government, with the principles of self-determination and inviolability as its starting points. In the reform, for example, in sexual offenses against adults, it is crucial that the victim does not participate in the sexual act voluntarily.

The purpose of this thesis was to examine the impact of the reform of sexual crime legislation on crime statistics in Finland in the years 2022–2023. The goal of the study was to determine how the reform affected sexual crime statistics and to investigate whether the predicted increase in crime numbers during the legislative process matched the actual numbers.

The study was conducted as a statistical analysis. The sexual crime statistics for the study were gathered from the website of Statistics Finland. The study aimed to use easily accessible sources from the internet as well as literature sources.

In the study, statistics on sexual crimes were analyzed before and after the implementation of the reform, and the results indicated that there was an increase in the number of sexual crimes following the reform.

This abstract has been translated from Finnish using ChatGPT.

Pages: 37

Month and year of review: May 2024

Keywords: criminal law, sexual offense law, statistics, overall reform

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
1.1 Ajankohtaisuus ja tutkimuskysymykset	6
1.2 Aiheen rajaus	7
1.3 Aikaisemmat tutkimukset	7
2 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	8
2.1 Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus	8
2.2 Määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimus	8
2.2.1 Tutkimuksen toteutus menetelmä	9
2.3 Graafinen esittäminen	10
2.4 Tilastointi	10
2.5 Aineiston kerääminen	11
3 TIETOPERUSTA	11
3.1 Rikoslaki	12
3.2 Oikeusministeriö	12
3.3 Seksuaalirikoslaki	12
3.4 Seksuaalirikoslain määritelmät	13
3.5 Tilastokeskus	13
3.6 Viranomaisten tietoon tulleet rikokset	13
3.7.1 Rikos- ja pakkokeinotilastot	14
3.8 Seksuaalirikoslain keskeisimmät muutokset	14
3.8.1 Raiskaus RL 20:1	15
3.8.2 Seksuaalinen kajoaminen RL 20:3	16
3.8.3 Törkeä seksuaalinen kajoaminen RL 20:4	16
3.8.4 Lapseen kohdistuva seksuaalinen kajoaminen RL 20:14	17
3.8.5 Törkeä lapseen kohdistuva seksuaalinen kajoaminen RL 20:15	17
4 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	17
4.1 Lain esitöiden arvio rikosmäärien kasvusta	18
4.2 Seksuaalirikosten määrällinen muutos	20

4.2.1 Raiskaus ja raiskauksen yritys.....	22
4.2.2 Seksuaalinen ahdistelu.....	24
4.2.3 Seksuaalinen kajoaminen.....	26
4.2.4 Lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapito	28
4.3 Esitöiden arvion ja todellisen määrän erotus.....	30
5 YHTEENVETO	32
5.1.1 Tutkimuksen luotettavuus.....	32
5.1.2 Tutkimuksen haasteet.....	33
5.1.3 Tutkimusprosessin vaiheet.....	33
5.1.4 Jatkotutkimusmahdollisuudet	34
5.1.5 Itsearviointi.....	35
LÄHTEET	36

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö käsittelee 1.1.2023 voimaan astunutta rikoslain (RL 39/1889) 20 luvun seksuaalirikoslain vaikutuksia rikostilastoihin uudistuksen ensimmäisen vuoden aikana. Seksuaalirikoslain kokonaisuudistuksen taustalla on ollut Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukainen uudistus seksuaalilainsäädäntöön, jossa lähtökohtina on ollut koskemattomuus ja itsemääräämisoikeus (OM 2020:9,13).

Seksuaalirikoksia pidetään vakavina rikoksina, jotka vaikuttavat syvästi uhreihin ja yhteiskuntaan laajemminkin. Seksuaalirikoslain määräykset ja niiden vaikutukset rikostilastoihin ovatkin äärimmäisen tärkeitä sekä rikollisuuden ehkäisyä sekä oikeudenmukaisuuden kannalta.

Suomessa seksuaalirikoksia koskevat lait ja säännökset on koottu rikoslakiin ja erityisesti seksuaalirikoksia koskeva 20 luku on omistettu näille rikoksille. Seksuaalirikoksia ovat esimerkiksi raiskaukset, seksuaalinen ahdistelu ja lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset. Seksuaalirikoslain tarkoituksena on suojella yksilön seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja turvata kaikkien oikeus fyysiseen ja henkiseen koskemattomuuteen.

1.1.2023 astui voimaan useita muutoksia seksuaalirikoslakiin, jotka vaikuttivat merkittävästi seksuaalirikoksiin. Erityisesti raiskausrikosten tunnistaminen ja tunnusmerkitöt muuttuivat entistäkin tarkemmiksi ja selkeämmiksi. Uhrien oikeudet ja tukitoimet vahvistuivat, mikä saattoi rohkaista entistä useampia uhreja kertomaan kokemuksistaan ja tekemään rikosilmoituksia.

Poliisin ja muiden viranomaisten resursseja lisättiin niin, että seksuaalirikostutkintaan voitiin käyttää entistä enemmän aikaa ja resursseja. Tämä saattoi näkyä rikostilastoissa niin, että seksuaalirikoksia paljastui enemmän ja niitä pystyttiin selvittämään tehokkaammin.

Vaikka seksuaalirikollisuus on edelleen vakava ja laaja ongelma yhteiskunnassa, seksuaalirikoslain muutokset ovat askel oikeaan suuntaan. Ne osoittavat yhteiskunnan sitoutumista uhrien suojeluun ja rikollisten vastuuseen ottamiseen. Seksuaalirikoksien ilmoittaminen ja tunnistaminen ovat edelleen haasteellisia, mutta lainsäädännön ja viranomaisten toimien kehittäminen voi auttaa muuttamaan tilannetta parempaan.

Rikostilastot kertovat osaltaan seksuaalirikollisuuden laajuudesta ja kehityksestä. Vuosina 2022–2023 on tärkeää tarkastella rikostilastoja ja arvioida, miten seksuaalirikoslain muutokset sekä toimenpiteet ovat vaikuttaneet niihin. Onko raiskausten ja muiden seksuaalirikosten määrä vähenevässä?

Rikostilastojen perusteella voidaan arvioida myös tulevaisuudessa sitä, mitkä tekijät liittyvät seksuaalirikollisuuteen ja miten niihin voitaisiin puuttua tehokkaammin. Esimerkiksi alkoholin ja päihteiden käyttö, internetin käyttö sekä uhrien ja tekijöiden väliset suhteet voivat vaikuttaa seksuaalirikosten esiintyvyyteen. Rikostilastojen avulla voidaan tunnistaa myös alueellisia ja ajallisia eroja seksuaalirikollisuudessa.

On tärkeää muistaa, että rikostilastot eivät kerro koko totuutta seksuaalirikollisuudesta. Monet seksuaalirikokset jäävät ilmoittamatta ja tekijät saattavat jäädä rankaisematta. Lisäksi tilastot eivät kerro kaikista uhreista ja heidän kokemuksistaan.

1.1 Ajankohtaisuus ja tutkimuskysymykset

Seksuaalirikoslain kokonaisuudistuksen vaikutukset seksuaalirikostilastoihin on ajankohtainen aihe monesta syystä. Seksuaalirikollisuus on laajalle levinnyt vakava ongelma yhteiskunnassa ja siksi siihen liittyvät lait ja säädökset ovatkin ajankohtaisia. Seksuaalirikoslain säädännön uudistuksen vaikutukset rikosmäärin voivat olla merkittäviä ja siksi niiden tutkiminen onkin tärkeää. Uuden lainsäädännön myötä voi esimerkiksi tulevaisuudessa tapahtua muutoksia rangaistuskäytännöissä, jotka vaikuttavat niin seksuaalirikosten uhreihin kuin tekijöihinkin. Seksuaalirikokset ovat olleet myös yhteiskunnallisesti keskusteluaiheena mikä tekeekin aiheesta entistä ajankohtaisemman ja tärkeämmän tutkia.

Tutkimuskysymykset:

- Miten lakiuudistus on vaikuttanut vuosien 2022–2023 seksuaalirikostilastoihin?
- Onko lainvalmistelu vaiheessa otettu huomioon seksuaalirikoslain uudistuksen vaikutukset rikosmääriin?
- Minkälainen ero lainvalmisteluvaiheessa arvioituihin rikostilastoihin oli todellisuudessa toteutuneisiin tilastoihin?
- Onko lainvalmisteluvaiheessa otettu huomioon henkilötyövuodet ja kuinka se on vaikuttanut?

Tutkimuksella halutaan selvittää mitkä olivat seksuaalirikoslain kokonaisuudistuksen vaikutukset seksuaalirikostilastoihin vuodelle 2023. Seksuaalirikostilastoja vertaillaan vuosien 2022–2023 välillä, jolloin verrataan vanhan lainsäädännön viimeistä voimassa olevaa vuotta uuden lainsäädännön ensimmäiseen voimassa olevaan vuoteen ja pyritään selvittämään, onko lainsäädännön uudistuksella ollut vaikutuksia lyhyellä otanta ajalla, eli vain yhden vuoden aikana. Tutkimuksessa halutaan myös selvittää, onko lainvalmistelu vaiheessa otettu huomioon lakiuudistuksesta johtuvien rikosmäärien vaikutuksia ja verrata toteutuneisiin tilastoihin.

1.2 Aiheen rajaus

Tutkimuksessa käsitellään seksuaalirikoslain kokonaisuudistuksen vaikutuksia seksuaalirikostilastoihin. Keskeisimpänä tutkimuksessa tulee olemaan seksuaalirikostilastot vuosina 2022–2023. Tutkimuksessa vertaillaan seksuaalirikosmääriä vuosien 2022–2023 välillä sekä perehdytään seksuaalirikoslain valmisteluvaiheessa arvioituihin määriin. Tutkimuksessa myös pyritään selvittämään, että onko lainvalmisteluvaiheessa otettu huomioon tutkittavina olevien rikoksien ajallinen käyttö. Tutkimuksessa esitellään rikoslain 20 luvun keskeisimmät muutokset sekä uudet rikosnimikkeet ja niiden tunnusmerkistö.

Tutkimus laajuus pyritään pitämään maltillisena, joten aiheen ulkopuolelle on rajattu kokonaisuudistuksen syvällisempi tarkastelu, joka pitää sisällään rikoslain 20 luvun pykälien ja tunnusmerkistön tarkastelua sekä lain valmisteluvaihetta koskevat asiakirjat kuitenkin pois lukien uudet säädökset. Tutkimuksen ulkopuolelle on rajattu myös mahdollisten rangaistuskäytäntöjen toteutuminen sekä muu lainopillinen näkökanta. Tutkimuksessa ei aiota haastatella, käyttää poliisijärjestelmiä tai mitään salassa pidettävää materiaalia.

1.3 Aikaisemmat tutkimukset

Vuonna 2023 voimaan tulleesta seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistuksesta on tehty aikaisemmin ainakin kaksi opinnäytetyötä Poliisiammattikorkeakoulussa. Aino Eteläahon opinnäytetyö ”Seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus 2023” sekä Laura Hirsimäen ja Helmi Joensuun ”Seksuaalirikoslain kokonaisuudistus”. Molemmat näistä opinnäytetöistä keskittyvät lain valmisteluun, eikä niinkään rikosprosessiin tai seksuaalirikostilastoihin.

Aino Eteläahon opinnäytetyö Seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus 2023 perehtyy rikoslain 20 luvun kokonaisuudistukseen. Opinnäytteessä on ollut tarkoitus koota tiivis kuvaus kokonaisuudistuksen valmisteluun sisältyneistä vaiheista ja tekijöistä, jotka ovat vaikuttaneet rikoslain 20 luvun kokonaisuudistukseen. Eteläaho on opinnäytteessään käyttänyt pääasiallisina lähteinä lainvalmisteluasiakirjoja. (Eteläaho 2023.)

Laura Hirsimäki ja Helmi Joensuu opinnäytetyö Seksuaalirikoslain kokonaisuudistus pohjautuu hallituksen esitykseen 13/2022. Hirsimäki ja Joensuu ovat tehneet tutkimuksellisen opinnäytteen, joka perehtyy seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen tuomiin muutoksiin, säädösten sisältöön sekä niiden tulkintaan. Hirsimäki ja Joensuu ovat käyneet läpi yksittäin uudet nimikkeet seksuaalirikolaissa, jotka ovat tulleet kokonaisuudistuksen myötä. (Hirsimäki & Joensuu 2023.)

2 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimusmenetelmät voidaan jakaa kahteen eri empiiriseen tutkimusluokkaan, jotka ovat määrällinen tutkimus eli kvantitatiivinen sekä laadullinen tutkimus eli kvalitatiivinen. Empiiriset tutkimukset ovat soveltavia tutkimuksia. Empiirisillä tutkimuksilla nojaututaan perustutkimuksen tuloksiin, mutta sen käytännön tavoitteissa pyritään itsenäiseen ja omaperäiseen tiedon etsintään. (Holopainen & Pulkkinen 2008, 20.)

2.1 Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus

Kvalitatiivinen tutkimus nimenä voi johtaa sinällään harhaan sekä se voi antaa vaikutelman pehmeämmästä tai paremmasta tutkimuksesta kvantitatiiviseen tutkimukseen verrattuna. Laadullinen tutkimus kun ei ole minkään tietyn tieteenalan tutkimusote tai yhdenlainen tapa tutkia. Sitä voidaan tutkia monella eri tavalla ja se sisältääkin useita erilaisia lähestymistapoja, aineistonkeruu- ja analyysimenetelmiä ihmiselämän tutkimiseksi. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 5.) Myös Jaana Vuori (2021), toteaa laadullisen tutkimuksen koostuvan hyvin monenlaisista lähestymistavoista sekä tutkimusperintäisistä eikä näin ollen muodosta yhtenäistä tutkimusotetta.

Laadullisella tutkimuksella pyritään ymmärtämään tutkimuskohdetta selittämällä sen käyttäytymistä ja päätösten syitä. Laadullisessa tutkimuksessa ei yleisesti ottaen oteta suurta otanta kantaa vaan, pyritään analysoimaan määrällisesti pieni otanta mahdollisimman tarkasti. Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa kerätään yleisesti ottaen tekstimuotoisena eikä se ole niin strukturoitua eli jäseneltyä kuin määrällisessä tutkimuksessa. (Heikkilä 2014, 15.)

Yleisesti ottaen laadullista tutkimusta tehtäessä kerätään aineisto lomakehaastatteluilla, avoimilla haastatteluilla, teemahaastatteluilla tai noin 4–8 henkilön ryhmäkeskusteluilla (Heikkilä 2014, 16). Laadullisella tutkimuksella pyritään vastaamaan kysymyksiin “miksi?”, “miten?” ja “millainen?”. Yleisesti ottaen luullaan, että tilastollisia menetelmiä voidaan käyttää vain ja ainoastaan määrällisessä tutkimuksessa, mutta laadullista tutkimusta varten on kehitelty myös tilastollisia menetelmiä. (Holopainen & Pulkkinen 2008, 21.)

2.2 Määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimus

Kvantitatiivisessa eli Määrällisessä tutkimuksessa pyritään saamaan vastaus kysymyksiin “mikä?”, “missä?”, “kuinka usein?” ja “kuinka paljon?”. Määrällisessä tutkimuksessa tutkimusaineistoja kuvataan numeerisesti ja aineistot ovatkin usein suuria. (Holopainen & Pulkkinen 2008, 21.)

Määrällisessä tutkimuksessa mittaustuloksia käsitellään tilastollisin menetelmin. Määrällinen tutkimus tarvitsee tarpeeksi ison määrän havaintoyksiköitä, jotta tuloksia voidaan pitää luotettavina.

Määrällinen tutkimus perustuu mittaamiseen ja sen tavoitteena on tuottaa perusteltua, luotettavaa sekä yleistettävää tietoa. Määrällinen tutkimus tarvitsee määrällistä tietoa eli lukuja, jotta voidaan laskea määriä. (Kananen 2011, 18)

Määrällisessä tutkimuksessa tiedot voidaan kerätä joko itse tai muiden keräämistä tilastoista. Muiden keräämien tilastojen eli niin sanottujen valmiiden tilastojen käytössä voi tulla haasteita, koska aineistojen tiedot eivät välttämättä riitä tai niiden yhteensovittaminen tutkimuksen kysymysasetteluihin voi olla vaikeaa. Itse kerätty aineisto onkin yleistä. Itse kerättäviä tiedonkeruumenetelmiä ovat esimerkiksi postikysely, puhelin- tai käyntihaastattelu sekä internetkyselyt. (Heikkilä 2014, 16–17.)

Määrällinen tutkimus yhdistää empiirisen tieteen kokeellisen menetelmän matemaattiseen kuvaustapaan. Matemaattinen terminologia on eksaktimpaa, yksikäsitteisempää ja helpommin kommunikointavaa. Numeraalista dataa voidaan käsitellä matemaattisesti, jolloin sitä voidaan analysoida tilastollisesti. (Kyrö 2003, 101.)

2.2.1 Tutkimusmenetelmä

Tämä opinnäytetyö tullaan toteuttamaan kvantitatiivisena eli määrällisenä tutkimuksena. Opinnäytetyössä käytettävä määrällinen tutkimusmenetelmä perustuu teorioiden lisäksi niistä saatuihin mitaustuloksiin. Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessakin voidaan käyttää määrällisiä menetelmiä, kuten tilastoja, mutta pääasiallisesti se kuitenkin hyödyntää tekstimuotoisia aineistoja. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 6.)

Opinnäytetyössä halutaan selvittää seksuaalirikoslain kokonaisuudistuksen tilastollinen muutos verrattuna aikaisemmin voimassa olevaan lakiin sekä vertailla lainvalmisteluvaiheessa ennustettuihin muutoksiin seksuaalirikos määrissä. Niin kuin Holopainen ja Pulkkinen (2008, 21) toteavat, että kvantitatiivisella tutkimusmenetelmällä pyritään vastaamaan ”mikä?”, ”missä?”, ”kuinka usein?” ja ”kuinka paljon?”. Tässä opinnäytteessä pyritään saamaan määrällisin keinoin vastaus kysymykseen ”kuinka paljon seksuaalirikoslain kokonaisuudistuksella on ollut vaikutusta seksuaalirikosmääriin?”.

Laadullisella tutkimuksella on oma paikkansa ja Jorma Kananen (2011, 16) onkin listannut, että kvalitatiivinen tutkimus soveltuu parhaiten tilanteisiin, jossa ilmiöstä ei ole aikaisempia teorioita tai tutkimuksia, halutaan saada syvälinen näkemys, luodaan uusia teorioita ja hypoteeseja, käytetään monimenetelmäistä tutkimusasetelmaa taikka halutaan ilmiöstä hyvä kuvaus.

Kanasen listaus tilanteista, johon kvalitatiivinen tutkimus sopii, ei voida käyttää tämän opinnäytetyön tekemiseen. Opinnäytetyössä halutaan selvittää aikaisemmin mainittu tilastollinen muutos seksuaalirikosmäärissä vuosina 2022–2023. Tilastot tullaan keräämään toisen keräämistä tilastoista eli opinnäytetyössä hyödynnetään Tilastokeskuksen keräämiä tilastoja. Käytettäessä määrällistä tutkimusta, kyetään saamaan objektiivinen ja luotettava tutkimus sekä Tilastokeskukselta saatavaa numeraalista dataa voidaan analysoida tilastollisesti. Opinnäytetyössä tarkoituksena on selvittää, myös, että onko lainvalmisteluvaiheessa huomioitu seksuaalirikosten tutkintaa käytettävä aika. Luvut tullaan esittämään niin numeraalisesti kuin prosentuaalisesti sekä havainnollistamalla nämä diagrammeina.

2.3 Graafinen esittäminen

Tilastoja voidaan esittää erilaisilla graafisilla esityksillä eli diagrammeilla. Diagrammi havainnollistaa esitettävän asian yhdellä silmäyksellä ja tuo esiin poikkeamat. Yleisesti ottaen diagrammit laaditaan sähköisesti eli tietokoneohjelmien avulla. Diagrammien peruskuviotyypit ovat:

1. Pylväsdiagrammi
2. Viivadiagrammi
3. Sektoridiagrammit ja muut pinta-aladiagrammit.

Jokaisessa kuviotyypissä on useita eri variaatioita. (Holopainen & Pulkkinen 2008, 53.)

Opinnäytetyössä tilastointi tullaan esittämään pylväsdiagrammeina, jotka tarjoavat helposti ymmärrettävän kuvauksen seksuaalirikosten määristä sekä tukevat numeroin esitettyjä tilastoja. Pylväsdiagrammissa aineiston eri muuttujien frekvenssijakauma kuvataan joko pysty- tai vaakasuorein pylväiden avulla (Tähtinen ym. 2020, 95). Frekvenssi tarkoittaa esiintymiskertojen lukumäärät, josta saadaan frekvenssijakauma eli kokonaisfrekvenssin jakautumista muuttujan eri arvojen kesken (Heikkilä 2014, 276–277).

Tilastoidut luvut tullaan opinnäytetyössä esittämään vuosittaisella sekä kuukausittaisella tasolla pylväsdiagrammeina, jotka tukevat numeraalisesti kirjoitettuja lukuja.

2.4 Tilastointi

Tilastot ovat aikaan sidottuja, säännöllisesti toistuvia sekä ajantasaisia, joilla kuvataan yhteiskunnallisia ilmiöitä, jotka esitetään taulukon tai kuvion muodossa ja ne pohjautuvat kvantitatiiviseen aineistoon. Tilastot kuvaavat jotain ilmiötä, kuten vaikka seksuaalirikostilastoja, tiettyinä ajankohtana, yleensä kalenterivuoden viimeisenä päivänä, määräajoin eli useimmiten vuosittain ja mahdollisim-

man ajantasaisesti. Toimivalle demokraattiselle yhteiskunnalle tilastot ovat välttämättömiä. Viranomaisen kuten poliisin tietoon tulleita rikoksia raportoidaan vuosittaisissa rikostilastoissa ja näin ollen tilastojen toistuvuus mahdollistaa ilmiöiden ennustamisen, joka antaa yhden työkalun viranomaisille rikosten ennalta ehkäisyyn. (Alastalo, M & Ellonen, N. 2021).

Tilastot perustuvat Suomessa viranomaisrekistereihin sekä kyselyaineistoihin. Tilastot siis perustuvat monentyyppisiin rekistereihin ja rekisterit itsessään ovat tietovarantoja. Rekisterit jaotellaan viranomaisten ylläpitämiin hallinnollisiin tilastorekistereihin sekä tilastoviranomaisten ylläpitämiin tilastorekistereihin. (Alastalo, M & Ellonen, N. 2021).

Tutkimuksessa käytetään tilastojen keräämiseen Tilastokeskuksen tuottamia tilastoja. Tilastokeskuksen tilastot ovat julkisia ja näin ollen soveltuvat tutkimukseen sekä Tilastokeskusta voidaan pitää yleisesti luotettavana lähteenä. Tilastojen avulla pyritään tutkimuksessa selvittämään Suomessa vuosien 2022–2023 välillä tapahtuneet seksuaalirikokset ja vertailla Tilastokeskuksen tilastoimia seksuaalirikoksia rikoslain 20 luvun seksuaalirikoslain kokonaisuudistuksen lainvalmistelu vaiheessa arvioituihin seksuaalirikosmääriin.

2.5 Aineiston kerääminen

Tutkimuksen aineistoa on pyritty mahdollisimman paljon keräämään internetistä eli kaikille avoimista lähteistä. Tutkimusta valmistellessa sekä sitä tehdessä, molemmat tutkijat asuivat eri paikkakunnilla ja välimatka oli suhteellisen pitkä. Tässä tapauksessa internetistä kerättävät lähteet helpottivat työskentelyä, koska molemmat tutkijat pystyvät hyödyntämään samaa lähdettä sekä tarkastamaan lähteen luotettavuuden. Avoimien lähteiden käyttö myös helpottaa lukijaa ja se on helposti tarkastettavissa.

Tutkimuksen pääasiallisena lähteenä käytetään Tilastokeskusta, jota käytetään tilastotiedon keräämiseen, analysointiin sekä kokoamiseen. Tilastokeskuksen tilastoja peilataan myös lainvalmistelu asiakirjoista saataviin ennustuksiin seksuaalirikosmääristä.

Aineiston kerääminen on aloitettu vuoden vaihteessa 2024, kun aiheen rajausta on valmistunut. Lähdetaineisto on kerätty yleisesti luotettavina pidetyistä ja neutraaleista internetsivuilta sekä osa lähdetaineistosta on pyritty etsimään kirjallisuuslähteistä.

3 TIETOPERUSTA

Tietoperustana esitellään tutkimuksen keskeisimmät käsitteet ja seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen myötä tulleet uudet rikosnimikkeet sekä raiskauksen tunnusmerkit.

3.1 Rikoslaki

Rikoslaisissa säädetään rikosten määritelmät eli keskeisimmät rikosten tunnusmerkistöt. Seksuaalirikokset, henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset, talousrikokset sekä liikennesrikokset ovat yksiä rikoslain lukuja. Rikoslaki pitää sisällään rangaistussäännökset vaikkakin niitä on myös muussa lainsäädännössä. Vakavimmat rikokset, joista on säädetty vankeusrangaistus uhka, on kuitenkin pyritty keskittämään rikoslakiin. (Oikeusministeriö, rikosoikeus.)

Rikoslaisissa on kaksi osa-aluetta, jotka ovat yleinen osa ja erityiset osat. Yleisiä osia ovat rikoslain luvut 1–10, jotka koskevat yleisenä osana kaikkia rikoksia koskevaa sääntelyä. Rikoslain 11–51 luvut ovat erityinen osa, joilla tarkoitetaan rikosten tunnusmerkistöjä ja niiden muodostamia rikosten lajeja. (Rantaeskola 2019, 28.)

3.2 Oikeusministeriö

Oikeusministeriö valmistelee yleisesti ottaen rikoslain muutokset. Oikeusministeriö myös osallistuu lainsäädäntöhakkeeseen, mikäli jokin toinen ministeriö on omalla toimialallaan valmistelut lakihankkeessa myös rikosoikeudellisen säännöksen, mutta tässä tapauksessa oikeusministeriö antaa tavallisesti asiasta lausunnon. Euroopan unioni vaikuttaa rikosoikeudelliseen järjestelmään muun muassa antamalla direktiivejä, joilla voidaan velvoittaa jäsenvaltioita säätämään tietyt käyttäytymiset rangaistaviksi. Oikeusministeriö osallistuu aktiivisesti rikosoikeudellisen lainsäädännön valmisteluun EU-toimielimissä ja valmistelee tarvittavat kansalliset lainsäädäntömuutokset. (Oikeusministeriö, rikosoikeus.)

3.3 Seksuaalirikoslaki

Seksuaalirikoksista on säädetty rikoslain 20 luvussa. 1.1.2023 voimaan tulleessa uudessa seksuaalirikoslaisissa säädetään raiskauksen, törkeän raiskauksen, seksuaalisen kajoamisen, törkeän seksuaalisen kajoamisen, seksuaalisen hyväksikäytön, seksuaalisen ahdistelun, seksuaalisen kuvan luvattoman levittämisen, seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytön, korvauksen tarjoamisen nuoreen kohdistuvasta seksuaalisesta teosta, parituksen, törkeän parituksen, lapsenraiskauksen, törkeän lapsenraiskauksen, seksuaalinen kajoaminen lapseen, törkeä seksuaalinen kajoaminen lapseen, lapsen seksuaalisen hyväksikäytön, lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin, lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämisen, hallussapidon ja seuraamisen teonkuvaukset ja rangaistusasteikot. (RL 20, 8.7.2022/723.)

3.4 Seksuaalirikoslain määritelmät

Seksuaalilainsäädännön kokonaisuudistuksen myötä sukupuoliyhteyden käsite laajeni. Rikoslain 20 luvun 23 §:n 1 momentissa (723/2022) sukupuoliyhteyden määritelmä sisältää seksuaalisen tunkeutumisen lisäksi toisen sukuelimen tai peräaukon koskettelun suulla tai sukuelimellä. Sukupuoliyhteys edellyttää fyysistä kontaktia osapuolten välillä. Säännöksessä tarkoitettu suulla koskettaminen pitää myös sisällään kielellä koskettelun. Kevyttä tai hetkellistä hipaisua ei kuitenkaan pidetä kosketteluna. (HE 13/2022 vp, 134.)

3.5 Tilastokeskus

Tilastokeskus on Suomen kansallinen tilastovirasto, joka tuottaa puolueettomia tilastoja suomalaisesta yhteiskunnasta. Tilastokeskuksen tehtävänä on jalostaa eri tietolähteistä kertyvää tietoa tilastoiksi päätöksenteon tueksi sekä kansalaisten, tutkijoiden ja muiden tietoa tarvitsevien käyttöön. Tilastokeskus noudattaa toiminnassaan kansainvälisiä tilastoalan periaatteita. Toimintaa ohjaavat niiden lisäksi myös muun muassa tietosuoja-asetus ja hyviin palvelukäytäntöihin pohjautuvat periaatteet ja ohjeet. (Tilastokeskus: Tilastokeskuksen toiminta).

Tilastokeskus saa rikos- ja pakkokeinotilastot sisäministeriön poliisiasiain tietojärjestelmästä. Tiedot julkaistaan neljä kertaa ja kerran vuodessa. Rikos- ja pakkokeinotilasto kuvaa rikollisuutta alueittain sekä poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen käyttämiä pakkokeinoja. (Tilastokeskus, Rikos- ja pakkokeinotilasto: tilaston dokumentaatio.)

3.6 Viranomaisten tietoon tulleet rikokset

Tilastokeskuksen tilastoinnissa tässä opinnäytetyössä käytämme tilastoja, jotka pohjautuvat viranomaisten tietoihin tulleisiin rikoksiin. Viranomaisten tietoon tulleet rikokset määritellään tilastokeskuksen sivuilla seuraavanlaisesti:

Poliisiasiain tietojärjestelmään rikoksena talletettu asia. Rikos on voinut tulla poliisin, tullin tai rajavartiolaitoksen tietoon joko ilmoituksena tai muun tutkinnan yhteydessä. Rikos tilastoidaan sille vuodelle, jona se tulee viranomaisten tietoon. Rikoksella tarkoitetaan tekoa, josta lainsäädännössä on säädetty rangaistus. Poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen tehtävänä on tutkia rikos, suorittaa esitutkinta ja jättää selvitetty rikos syyttäjän harkintaan. Lievemmissä tapauksissa laissa säädetyn perusteiden voidaan rikos jättää ilmoittamatta syyttäjälle. Tilastoyksikkönä on käytetty rikosta. Mikäli useita henkilöitä on yhdessä ryhtynyt samaan rikokseen, rikosten lukumääräksi on merkitty yksi. Mikäli samalla ker-

ralla tehdään useita samanlaisia rikoksia, voidaan näistä kirjata useampi rikos. Rikos tilastoidaan tekokunnan mukaan. Rikos on voinut tapahtua myös ulkomailla ja siitä kirjataan rikosilmoitus, jos poliisi, tullit tai rajavartiolaitos on asiassa toimivaltainen ja rikos on tapahtunut (epäiltyä tai uhrina) Suomen kansalaiselle, Suomessa pysyvästi asuvalle henkilölle taikka suomalaista oikeushenkilöä koskeva. (Tilastokeskus: Rikos- ja pakkokeinotilastot).

3.7.1 Rikos- ja pakkokeinotilastot

Tilastokeskus kertoo sivuillaan rikos- ja pakkokeinotilastojen perustiedoista, jotka keskittyvät rikollisuutta koskevien alueellisten jakaumien kolmen eri viranomaisen (poliisi, tullit ja rajavartiolaitos) käyttämien pakkokeinojen kuvaamiseen. Rikokset kuvataan näiden kolmen viranomaisen tietoon tulleista rikoksista. Tilastossa ilmenee ilmoitettujen rikosten lukumäärät ja lisäksi selvitettyjen rikosten määrä sekä selvitettyihin rikoksiin syylliseksi epäiltyjen määrä, joista kerrotaan ikä, sukupuoli, kansalaisuus ja, joitain sosioekonomisia taustatekijöitä. Tilastoidut rikokset ovat vain sellaisia, joista on tehty rikosilmoitus, sakkomääräys, rangaistusvaatimusilmoitus tai annettu rikesakko. (Tilastokeskus, Rikos- ja pakkokeinotilasto: tilaston dokumentaatio.)

Tilastokeskus poimii neljännesvuosiaineistot poliisin käyttämästä PATJA-järjestelmästä. Tiedot kerätään viiden päivän kuluessa vuosineljänneksen päättymisestä ja tiedot valmistuvat tilastokauden seuraavan kuukauden aikana. (Tilastokeskus, Rikos- ja pakkokeinotilasto: tilaston dokumentaatio.)

3.8 Seksuaalirikoslain keskeisimmät muutokset

Seksuaalirikoslainsäädäntö sai uudistuksen myötä täysin uusia nimikkeitä. Rikoslain 20 lukuun tulleita uusia rikosnimikkeitä ovat seksuaalinen kajoaminen, törkeä seksuaalinen kajoaminen, seksuaalinen kajoaminen lapseen sekä törkeä seksuaalinen kajoaminen lapseen. (Eteläaho 2023, 21).

Seksuaalirikoslain kokonaisuudistuksen taustalla on työryhmä mietintö. Mietinnön pohjalta saadun lausuntopalautteen perusteella seksuaalilain uudistusta jatkettiin virkamiesvalmisteluna oikeusministeriössä. Alkuvuonna 2022 hallitus antoi esityksen kokonaisuudistuksesta ja keväällä 2022 eduskunta käsitteli sitä. Lakivaliokunta hyväksyi hallituksen esityksen mukaiset säännökset muuttomattomina, jonka mukaisesti eduskunta vahvisti säännökset. (Ojala 2022, 1)

Aikuisiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa kokonaisuudistuksen jälkeen keskeinen tunnusmerkistö on suostumuksen puuttuminen. Raiskauksen ja seksuaalisen kajoamisen tunnusmerkistöt muuttuivat niin, että raiskaukseen tai seksuaaliseen kajoamiseen syyllistyy olemalla sukupuoliyhteydessä

tai tekemällä seksuaalisen teon sellaiselle henkilölle, joka ei osallistu siihen vapaaehtoisesti. Raiskauksen ja seksuaalisen kajoamisen 2. momentissa on kohdat 1–3, jossa luetellaan ne perusteet, joiden nojalla henkilön osallistumista sukupuoliyhteyteen tai seksuaaliseen tekoon ei ole pidettävä vapaaehtoisena. (Ojala 2022, 32–34.)

3.8.1 Raiskaus RL 20:1

Raiskauksesta säädetään rikoslain 20 luvun 1 §:ssä (8.7.20222/723). Raiskauksen 1. momentissa määritellään tunnusmerkistö seuraavanlaisesti; joka on sukupuoliyhteydessä sellaisen henkilön kanssa, joka ei osallistu siihen vapaaehtoisesti, on tuomittava raiskauksesta.

Raiskauksen 2. momentissa on määritelty, että henkilön osallistumista sukupuoliyhteyteen ei ole pidettävä vapaaehtoisena jos:

1. hän ei ole sanallisesti, käytöksellään tai muulla tavalla ilmaissut osallistuvansa siihen vapaaehtoisesti
2. hänet on pakotettu sukupuoliyhteyteen käyttämällä henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai uhkauksella
3. hän ei ole voinut muodostaa tai ilmaista tahtoaan tiedottomuutensa, sairautensa, vammaisuutensa, pelkotilansa, voimakkaan päihtymystilansa, heikentyneen tajunnan tilansa, tilanteen äkillisyyden, erityisen valta-aseman vakavan väärinkäytön tai muun näihin rinnastettavan syyn vuoksi.

Raiskauksesta on myös säädetty rikoslain 20 luvun 2 §:ssä (8.7.20222/723) törkeän tekemuodon tunnusmerkistö

1. käytetään tai uhataan käyttää vakavaa henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai aiheutetaan toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila
2. rikoksen tekee useampi kuin yksi henkilö
3. rikoksella aiheutetaan erityisen tuntuva henkistä tai ruumiillista kärsimystä
4. rikos tehdään erityisen raakalla, julmalla tai nöyryyttävällä tavalla
5. kohteena on kahdeksaatoista vuotta nuorempi lapsi

ja raiskaus on myös kokonaisuuteen arvostellen törkeä.

3.8.2 Seksuaalinen kajoaminen RL 20:3

Seksuaalilainsäädännön muutoksessa rikoslain 20 luvun 3 § seksuaalinen kajoaminen korvaa aiemmin rikoslain pakottamisen seksuaaliseen tekoon (Eteläaho 2023, 21). Seksuaalisen kajoamisen tunnusmerkistö määritellään, että joka koskettelemalla tai muutoin tekee muun, kuin raiskauksen tunnusmerkistössä tarkoitetun teon henkilölle, joka ei vapaaehtoisesti osallistu siihen. Seksuaalisen kajoamisen tunnusmerkistöstä myös määritellään, että tuomittavaa on se, joka saa henkilön ryhtymään sellaiseen tekoon mikä loukkaa olennaisesti tämän seksuaalista itsemääräämisoikeutta.

Henkilön osallistumista seksuaaliseen tekoon 2. momentin mukaan ei voida pitää vapaaehtoisena, jos:

1. hän ei ole sanallisesti, käytöksellään tai muulla tavalla ilmaissut osallistuvansa siihen vapaaehtoisesti;
2. hänet on pakotettu seksuaaliseen tekoon käyttämällä henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai uhkauksella; tai
3. hän ei ole voinut muodostaa tai ilmaista tahtoaan tiedottomuutensa, sairautensa, vammaisuutensa, pelkotilansa, voimakkaan päihtymystilansa, heikentyneen tajunnantilansa, tilanteen äkillisyyden, erityisen valta-aseman väärinkäytön tai muun näihin rinnastettavan syyn vuoksi. (RL 20:3, 8.7.2022/723.)

3.8.3 Törkeä seksuaalinen kajoaminen RL 20:4

Aikaisemmin voimassa oleva pakottaminen seksuaaliseen tekoon ei pitänyt sisällään törkeää tekomuotoa. Lainsäädäntö muutoksessa seksuaaliseen kajoamiseen tuli törkeä tekomuoto (Eteläaho 2023, 22). Törkeän seksuaalisen kajoamisen tunnusmerkistö muodostuu perusmuotoisen seksuaalisen kajoamisen pohjalta, mutta teko on törkeä, jos seksuaalisessa kajoamisessa

1. käytetään tai uhataan käyttää vakavaa henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa
2. rikosentekijöiden lukumäärän tai muun syyn vuoksi rikoksella aiheutetaan erityisen tuntuva henkistä tai ruumiillista kärsimystä tai se tehdään erityisen nöyryyttävällä tavalla tai
3. kohteena on kahdeksaatoista vuotta nuorempi lapsi

ja seksuaalinen kajoaminen on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. (RL 20:4, 8.7.2022/723.)

3.8.4 Lapseen kohdistuva seksuaalinen kajoaminen RL 20:14

Lapseen kohdistuvassa seksuaalisen kajoaminen määritelty rikoslain 20 luvun 14 § siten, että rikoksen tekijä koskettelemalla tai muulla tavoin tekee 16-vuotta nuoremmalle lapselle muun, kuin 12 § luvussa tarkoitetun seksuaalisen teon, joka omiaan on vahingoittamaan tämän kehitystä, tai saa tämän ryhtymään sellaiseen tekoon. Lapseen kohdistuvaan seksuaaliseen kajoamiseen tuomitaan myös, joka tekee 1 momentissa tarkoitetun teon kuusitoista mutta ei kahdeksantoista vuotta täyttäneelle lapselle, jos tekijä on lapsen vanhempi tai vanhempaan rinnastettavassa asemassa lapseen nähden. (RL 20:14, 8.7.2022/723.)

3.8.5 Törkeä lapseen kohdistuva seksuaalinen kajoaminen RL 20:15

Törkeä lapseen kohdistuva seksuaalinen kajoaminen on jaettu neljään kohtaan. Mikäli yksi näistä kohdista täyttyy ja teko on kokonaisuutena arvostellen törkeä, on rikoksen tekijä tuomittava törkeään lapsen seksuaaliseen kajoamiseen.

1. Käytetään tai uhataan käyttää vakavaa henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa
2. Rikoksentekijöiden lukumäärän tai muu syyn vuoksi rikoksella aiheutetaan erityisen tuntuva henkistä tai ruumiillista kärsimystä tai se tehdään erityisen nöyryyttävällä tavalla
3. Kohteena on lapsi, jolle rikos lapsen iän tai kehitystason vuoksi on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa
4. Rikos on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa lapselle hänen tekijää kohtaan tuntemansa erityisen luottamuksen tai muuten tekijästä erityisen riippuvaisen aseman vuoksi. (RL 20:15, 8.7.2022/723.)

4 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Lain esityövaiheessa rikosmäärien kasvua arvioitiin hallituksen esityksessä (HE 13/2022), sekä oikeusministeriön julkaisussa (2020:9). Näistä molemmissa seksuaalirikoslain määrien ennustettiin nousevan 20 %:lla.

Tässä opinnäytetyössä on tarkasteltu sellaisia viranomaisten tietoon tulleita rikoksia, joita on hallituksen esityksessä ja oikeusministeriön julkaisussa arvioitu. Rikokset, joita ei ole lain esitöiden arvioissa huomioitu, on myös jätetty tästä opinnäytetyöstä huomiotta.

4.1 Lain esitöiden arvio rikosmäärien kasvusta

Oikeusministeriön julkaisu 2020:9 käsitteli seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistusta. Julkaisussa arvioitiin myös kokonaisuudistuksesta johtuvan työmäärän kasvusta.

Voidaan näin ollen olettaa, että rangaistavuuden alaa laajentavien ehdotettujen rikoslain muutosten osalta tulisi viranomaisten käsiteltäväksi jonkin verran uusia rikosasioita. Tämä koskisi selkeimmin ehdotettuja raiskausta, seksuaalista kajoamista, seksuaalista ahdistelua ja lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapitoa koskevia säännöksiä. Työmäärän tosiasiallista lisääntymistä eri portaissa on vaikeaa arvioida ottaen huomioon myös lainsäädäntömuutosten ja lainsäädännön toimeenpanoon liittyvien ennalta ehkäisevien toimenpiteiden vaikutus. Suuntaa antavia arvioita voidaan esittää lähtemällä olettamasta, että rangaistavuuden alan laajentumisen vuoksi esitutkinnassa syyteharkinnassa ja tuomioistuimessa käsiteltävien rikosten määrä kasvaisi 20 %:lla. (OM 2020:9, 102–103).

Julkaisussa arvioitiin kokonaisuudistuksesta johtuvaa työmäärään kasvua esitutkinnassa. Siinä verrattiin 2018 vuoden tilastoitujen rikosmäärien perusteella 20 % nousua esitutkinnan työmäärässä. Julkaisussa arvioitiin, että raiskauksen täysmääräisessä esitutkinnassa käytetään eri työvaiheisiin keskimäärin 40 tuntia. Seksuaaliseen kajoamiseen keskimäärin 20 tuntia, seksuaaliseen ahdisteluun keskimäärin 10 tuntia ja lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapitoon keskimäärin 30 tuntia. Julkaisun vertailussa oli mukana myös näiden rikosten rangaistavat yritykset, muttei törkeitä tekemuotoja, joiden osalta rangaistavuuden ala ei laajenisi nykyisin rankaisemattomiin tekoihin. Raiskausten 20 % nousu toisi esitutkintaan 246 uutta tapausta, joka työmäärällisesti olisi 9840 tuntia lisää esitutkintaa. Seksuaalisen kajoamisen kohdalla tulisi 31 uutta tapausta, joka toisi työmäärää 620 tuntia. Seksuaalisia ahdisteluja tulisi 20 % nousun mukaan 102 uutta tapausta, jonka työmäärä olisi 1020 tuntia esitutkintaa. Lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapito nousisi 26 uudella tapauksella, joka toisi 780 tuntia lisää esitutkintaa. Yhteensä näiden rikoksien osalta kokonaisuudistus tuo yhteensä 12 260 tuntia esitutkintaa, joka vastaa noin 7 henkilötyövuotta. Julkaisussa yhden henkilötyövuoden hinta olisi 56 000 euroa, joten arvioitiin, että uudistus tuo sisäministeriön toimialalle noin 392 000 euron lisäkustannuksen. (OM 2020:9, 103).

Hallituksen esityksessä verrattiin Ruotsissa vuonna 2018 tapahtuneeseen seksuaalirikossäännöksiä koskevan lakiuudistuksen vaikutukseen rikosmäärissä. Ruotsissa vuoteen 2017 verrattuna vuonna 2019 raiskauksia koskevien rikosilmoitusten määrä kasvoi 4895:stä 5930:een. Kasvua Ruotsissa tapahtui raiskausasioissa siis noin 21 %. "Vaikka näille kasvuille voi olla muitakin syitä

kuin rangaistavuuden alan laajentaminen, kuten muu yhteiskunnallinen kehitys, on sen arvioitu ainakin osittain johtuvan lainuudistuksesta. Vain verrattain pienen osan tästä kasvusta arvioidaan johtuvan tuottamuksellisen raiskauksen kriminalisoinnista”. (HE 13/2022 vp, 67).

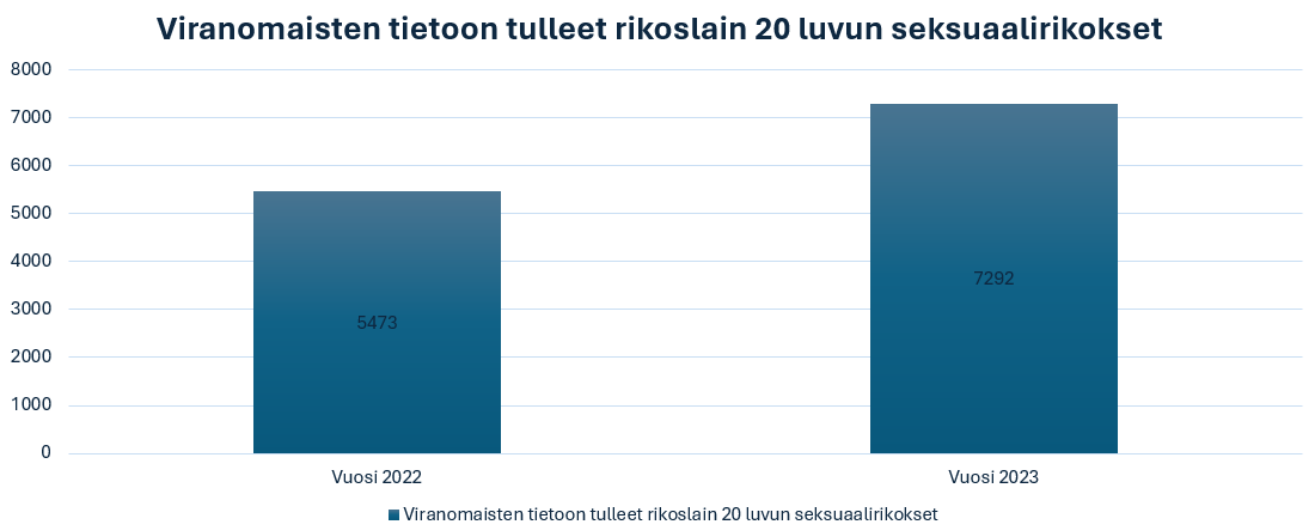
Hallituksen esityksessä arvioitiin myös rangaistavuuden alan laajentumisen vuoksi, että esitutkinnaissa käsiteltävien raiskausrikosten määrä kasvaisi 20 %:lla. Hallituksen esityksessä 20 % nousua verrattiin poliisin tietoihin tulleisiin ilmoituksiin vuodelta 2020. Raiskausrikoksia arvioitiin tulevan 263 uutta tapausta. Seksuaalisesta ahdistelusta tulisi 111 uutta tapausta ja lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapitorikoksia 109 uutta tapausta. Hallituksen esittelyssä oli arvioitu raiskausrikoksiin käytetyksi työmääräksi keskimäärin 50 tuntia, seksuaaliseen ahdisteluun keskimäärin 20 tuntia ja lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapitoon keskimäärin 40 tuntia. Tällöin raiskausrikosten määrän kasvu aiheuttaisi poliisille 13150 tuntia lisää työmäärää, seksuaalinen ahdistelu aiheuttaisi 2220 tuntia lisää työmäärää ja lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapito lisäisi 4630 tuntia työmäärää. Yhteensä esityksessä arvioitiin esitutkinnaissa käytetyn työmäärän kasvavan noin 20 000 tunnilla. 20 000 tuntia on hallituksen esityksen laskelman mukaan 12,2 henkilötyövuotta. Yhden henkilötyövuoden hinta on hallituksen esityksessä 70 000 euroa, joten uudistus aiheuttaisi sisäministeriön hallinnonalalle noin 854 000 euron lisäkustannuksia. (HE 13/2022 vp, 67–68).

Mahdollinen viranomaisten työmäärän lisääntyminen toteutuisi käytännössä lain voimaantulosta alkaen, ja uudistuksen tosiasialliset vaikutukset viranomaisten henkilöstötarpeeseen täsmentyisivät vasta useita vuosia lainsäädännön voimaantulon jälkeen. Jos kokemukset tuolloin osoittavat, että uudistus lisää merkittävästi esimerkiksi oikeusviranomaisten työmääriä ja henkilöstötarvetta, on asia syytä ottaa huomioon valtion talousarvion valmistelussa. (HE 13/2022 vp, 69.)

4.2 Seksuaalirikosten määrällinen muutos

Tilastoja tarkastellessa on syytä huomioida, että tässä opinnäytetyössä on tilastointiin käytetty tilastoja, jotka kertovat, koska rikos on tullut viranomaisen tietoon. Siksi vuoden 2023 tilastoinnissa on vielä rikoksia, jotka ovat tehty vanhan seksuaalirikoslain voimassaoloaikana ja täten ovat vanhan lain aikaisia tekoja. Kuukausittaisten rikostilastojen analysoinnissa luvut on pyöristetty lähimpään kokonaislukuun.

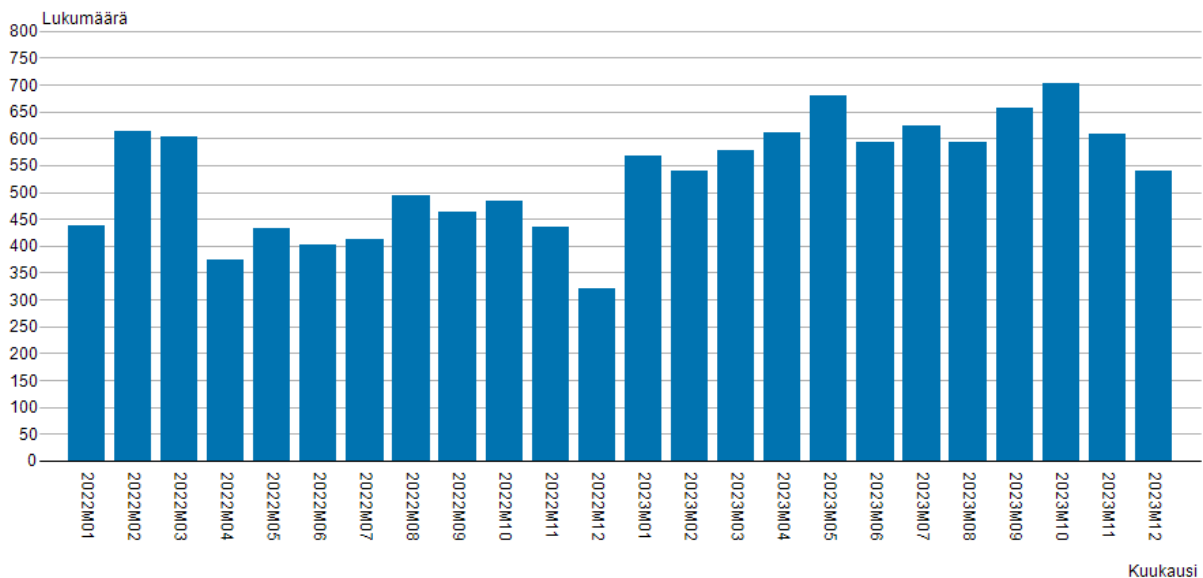
Vuonna 2022 viranomaisten tietoon tulleita rikoslain luvussa 20 säädettyjä seksuaalirikoksia on tilastoitu Tilastokeskuksen tilastoinnissa 5473 kappaletta. Vuonna 2023 viranomaisten tietoon tuli yhteensä 7292 kappaletta (Kuvio 1). Nousua kappalemäärissä oli siis vuoden 2022 ja vuoden 2023 välillä yhteensä 1819 kappaletta. Prosentteina kokonaisuus nousua on siis vuonna 2023 tullut 33,24 %.

Kuvio 1. Tilastoinnin lähde: Tilastokeskus, rikos- ja pakkokeinotilasto, Luettu 18.4.2024

Kuviossa 2 on nähtävissä kuukausittaiset viranomaisten tietoon tulleet seksuaalirikosten määrät. Kuukausitasolla seksuaalirikosten määrällinen muutos on vaikuttanut siten, että vuonna 2022 keskiarvallisesti viranomaisten tietoon tuli kuukausittain 456 seksuaalirikosta. Vuonna 2023 puolestaan kuukauden keskiarvo oli 608 viranomaisen tietoon tullutta seksuaalirikosta. Seksuaalirikoksia tuli siis vuonna 2023 keskiarvallisesti viranomaisten tietoon 152 kappaletta enemmän, kuin vuonna 2022. Joulukuut ovat molempina vuosina olleet ilmoitusmääriltään pienimpiä. Vuonna 2022 viranomaisten tietoon tuli joulukuussa 321 tapausta, kun vuonna 2023 joulukuussa tuli tietoon 539 uutta tapausta. Vuosien vilkkaimmissa kuukausissa onkin eroa, sillä vuonna 2022 vilkkain kuukausi oli helmikuu, kun vuonna 2023 vilkkain kuukausi oli lokakuu. Helmikuussa 2022 viranomaisten tietoon tuli 613 tapausta. Vuoden 2023 lokakuussa puolestaan viranomaisten tietoon tuli 703 tapausta. Vilkkaimpien kuukausien erotus olikin 90 kappaletta, eli alle kuukausittaisen keskiarvon muutoksen.

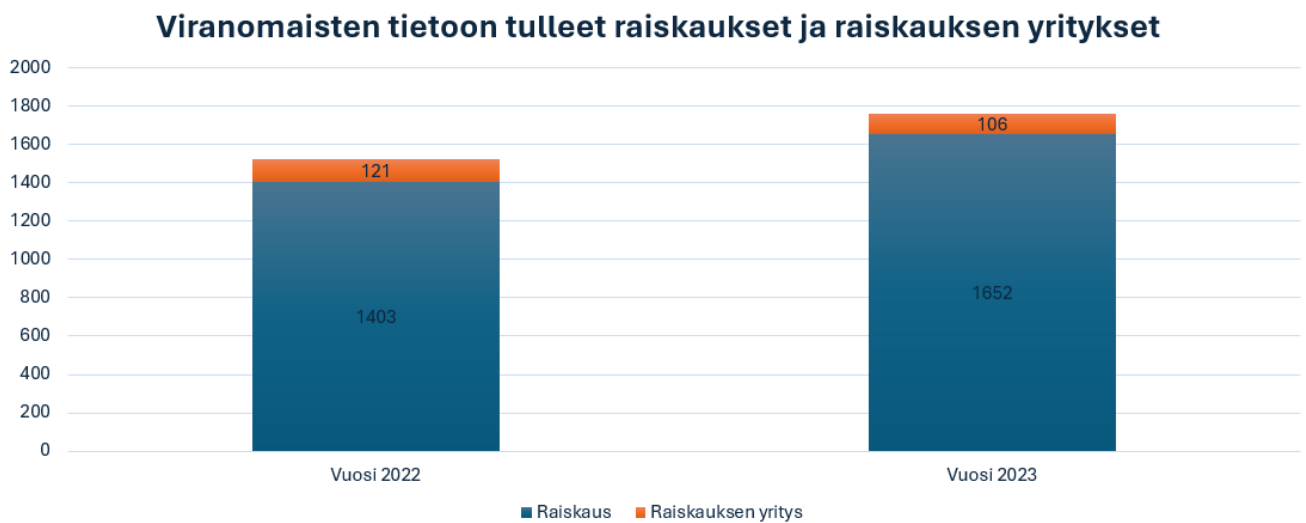
Tietoon tulleet rikokset rikosnimikkeittäin ilmoitusajankohdan mukaan, ennako muuttujina
 Kuukausi. 20 Luku. Seksuaalirikoksista, Viranomaisten tietoon tulleet rikokset (lkm.).

Kuvio 2. Lähde: Tilastokeskus, rikos- ja pakkokeinotilasto, Luettu 18.4.2024. Kuviossa on viranomaisten tietoon tulleet seksuaalirikokset vuosina 2022 ja 2023. Kuvion pylväät ovat kuukausittain aikajärjestyksessä alkaen vasemmalta vuodesta 2022.

4.2.1 Raiskaus ja raiskauksen yritys

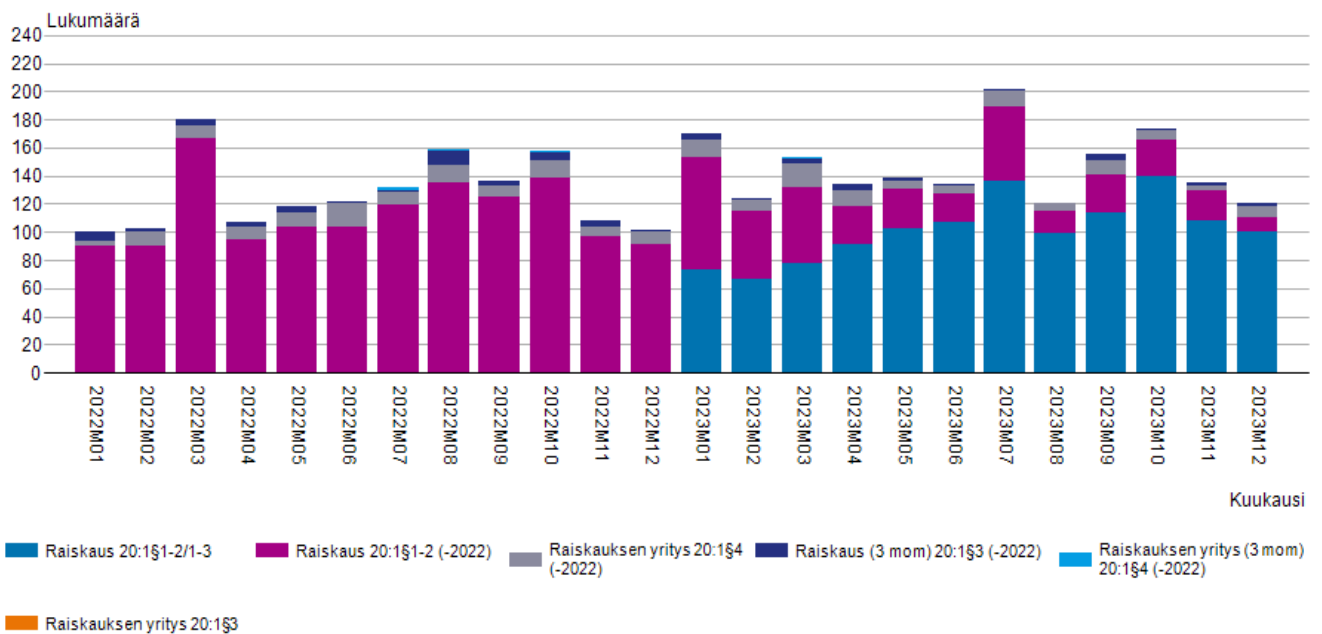
Perusmuotoisia raiskauksia ja raiskauksen yrityksiä on vuonna 2022 ilmoitettu yhteensä 1524 kappaletta. Vuonna 2023 vastaavasti perusmuotoisia raiskauksia ja raiskauksen yrityksiä ilmoitettiin 1758 kappaletta (Kuvio 3). Raiskaukset ja raiskauksen yritysten ilmoitusmäärät ovat nousseet siis 234 kappaleella. Prosentuaalisesti nousua näiden vuosien välillä on 15,35 %. Raiskaukset nousivat vuonna 2023, sillä niitä tuli viranomaisen tietoon 249 kappaletta enemmän, kuin vuonna 2022. Raiskauksen yritykset puolestaan laskivat hieman, sillä vuonna 2023 niitä ilmoitettiin 15 kappaletta vähemmän, kuin vuonna 2022.

Kuvio 3. Tilastoinnin lähde: Tilastokeskus, rikos- ja pakkokeinotilasto, Luettu 18.4.2024

Kuviossa 4 on nähtävillä kuukausitasolla viranomaisten tietoon tulleet raiskaukset ja raiskauksen yritykset vuosina 2022 ja 2023. Vuonna 2022 raiskauksia ja raiskauksen yrityksiä tuli keskiarvollisesti 127 tapausta kuukaudessa. Vuonna 2023 puolestaan rikoksia tuli viranomaisen tietoon keskiarvollisesti 147 tapausta kuukaudessa, eli 20 kappaletta keskiarvollisesti enemmän, kuin edellisvuonna. Viikkaimmat kuukaudet vuonna 2022 oli maaliskuu, jolloin viranomaisen tietoon tuli kyseisiä rikoksia 180 kappaletta. Vuonna 2023 viikkain kuukausi oli heinäkuu, jolloin viranomaisten tietoon tuli 201 kappaletta raiskauksia ja raiskauksen yrityksiä.

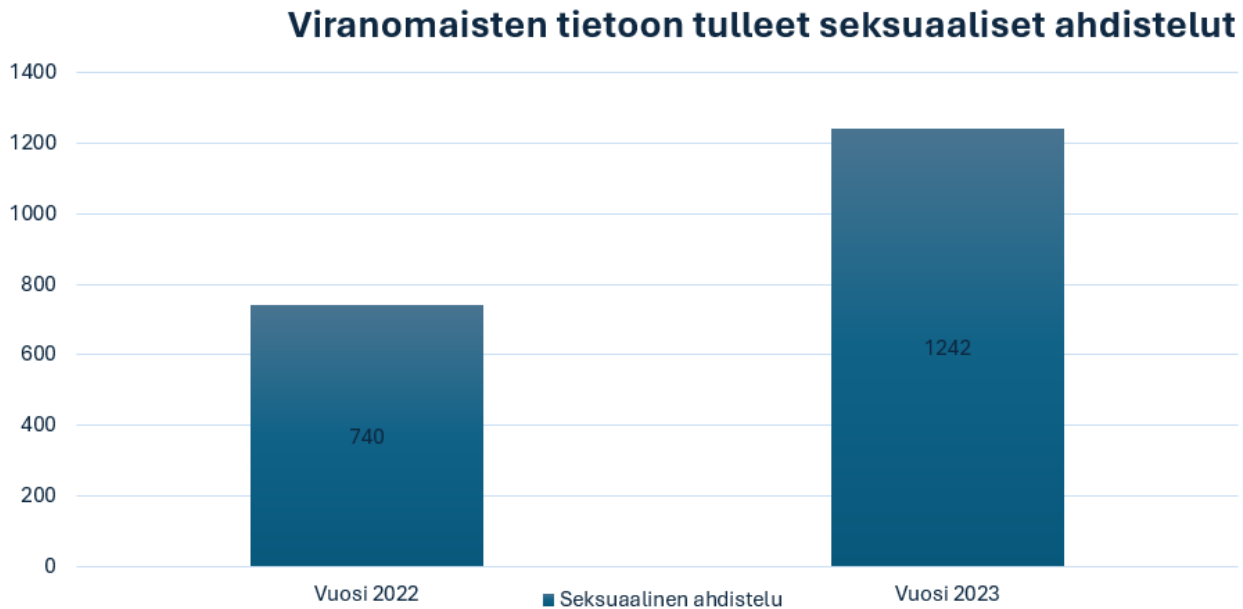
Tietoon tulleet rikokset rikosnimikkeittäin ilmoitusajankohdan mukaan, ennakko muuttujina Rikos ja Kuukausi. Viranomaisten tietoon tulleet rikokset (lkm.).

Kuvio 4. Lähde: Tilastokeskus, rikos- ja pakkokeinotilasto, Luettu 18.4.2024. Kuviossa on viranomaisten tietoon tulleet raiskaukset ja raiskauksen yritykset vuosilta 2022 ja 2023. Kuvion pylväät ovat kuukausittain aikajärjestyksessä alkaen vasemmalta vuodesta 2022.

4.2.2 Seksuaalinen ahdistelu

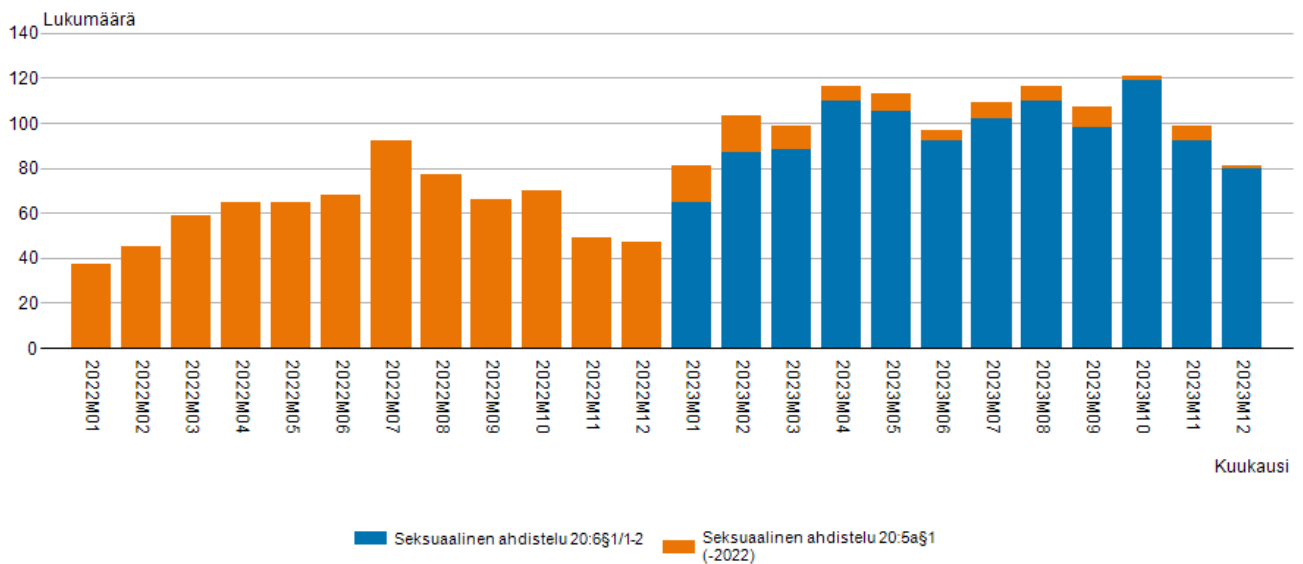
Seksuaalisesta ahdistelusta vuonna 2022 viranomaisen tietoon tuli 740 tapausta. Vuonna 2023 seksuaalisia ahdisteluja tuli viranomaisen tietoon yhteensä 1242 tapausta (Kuvio 5). Nousua vuodesta 2022 tapahtui 502 kappaletta. Prosentuaalisesti nousua on siis tapahtunut 67,84 %.

Kuvio 5. Tilastoinnin lähde: Tilastokeskus, rikos- ja pakkokeinotilasto, Luettu 18.4.2024

Kuviossa 6 on nähtävillä kuukausikohtaisesti viranomaisten tietoon tulleet seksuaaliset ahdistelut vuosilta 2022 ja 2023. Viranomaisten tietoon tulleita seksuaalisia ahdisteluja tuli vuonna 2022 keskimääräisesti 62 kappaletta kuukaudessa. Vuonna 2023 viranomaisten tietoon tuli keskimäärin 104 kappaletta. Keskiarvillisesti siis vuonna 2023 tuli 42 tapaus enemmän, kuin vuonna 2022. Vuosien vilkkaimmissa kuukausissa ei ollut suurta eroa, sillä vuonna 2022 vilkkain kuukausi oli heinäkuu 92 tapauksella. Puolestaan vuonna 2023 vilkkain kuukausi oli lokakuu 121 tapauksella. Pienin määrä viranomaisen tietoon tulleita ahdistelurikoksia oli vuoden 2022 tammikuu, jolloin tietoon tuli 37 ahdistelua tapaus. Joulukuu oli vuonna 2023 tapausmäärällisesti pienin kuukausi 81 tapauksella. Tämä oli kuitenkin yli kaksinkertainen määrä vuoteen 2022 verrattuna.

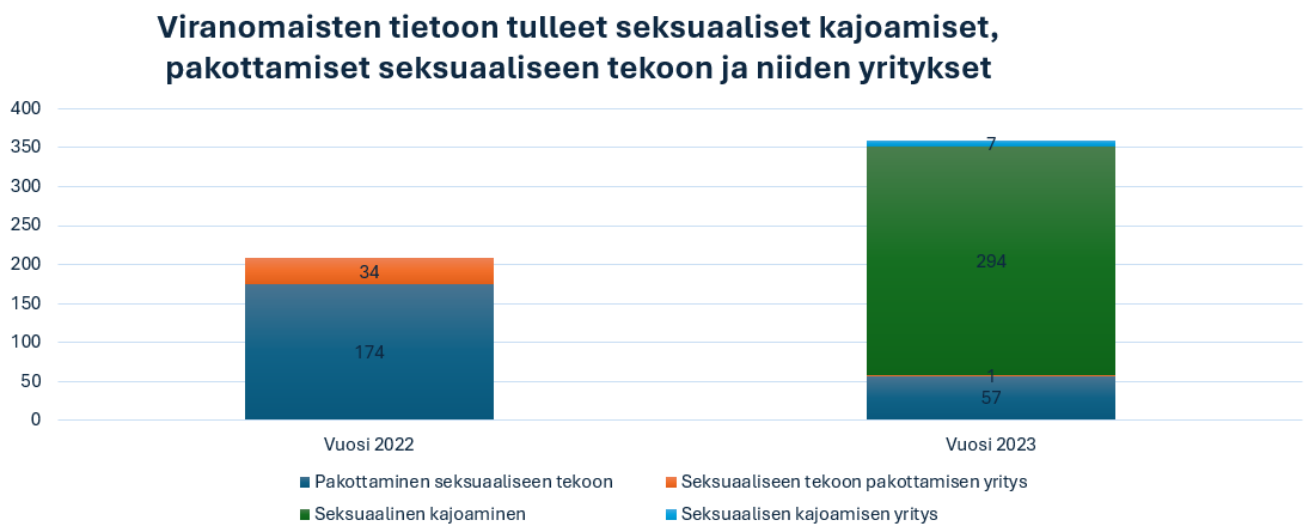
Tietoon tulleet rikokset rikosnimikkeittäin ilmoitusajankohdan mukaan, ennako muuttujina Rikos ja Kuukausi. Viranomaisten tietoon tulleet rikokset (lkm.).

Kuvio 6. Lähde: Tilastokeskus, rikos- ja pakkokeinotilasto, Luettu 18.4.2024. Kuviossa on viranomaisten tietoon tulleet seksuaaliset ahdistelut vuosilta 2022 ja 2023. Kuvion pylväät ovat kuukausittain aikajärjestyksessä alkaen vasemmalta vuodesta 2022.

4.2.3 Seksuaalinen kajoaminen

Seksuaalinen kajoaminen on uusi rangaistusnimike, ja se korvaa aikaisemmin voimassa olleen pakottamisen seksuaaliseen tekoon (Eteläaho 2023, 21). Viranomaisen tietoon tulleita pakottamisia seksuaalisiin tekoihin ja sen yritykseen vuonna 2022 tuli yhteensä 208 kappaletta. Vuonna 2023 seksuaalisesta kajoamisesta tai sen yrityksestä tuli viranomaisen tietoon yhteensä 359 tapausta (Kuvio 7). Muutos vuodentakaiseen on 151 uutta tapausta. Prosentuaalisesti nousua vuodesta 2022, vuoteen 2023 on tapahtunut 72,6 %.

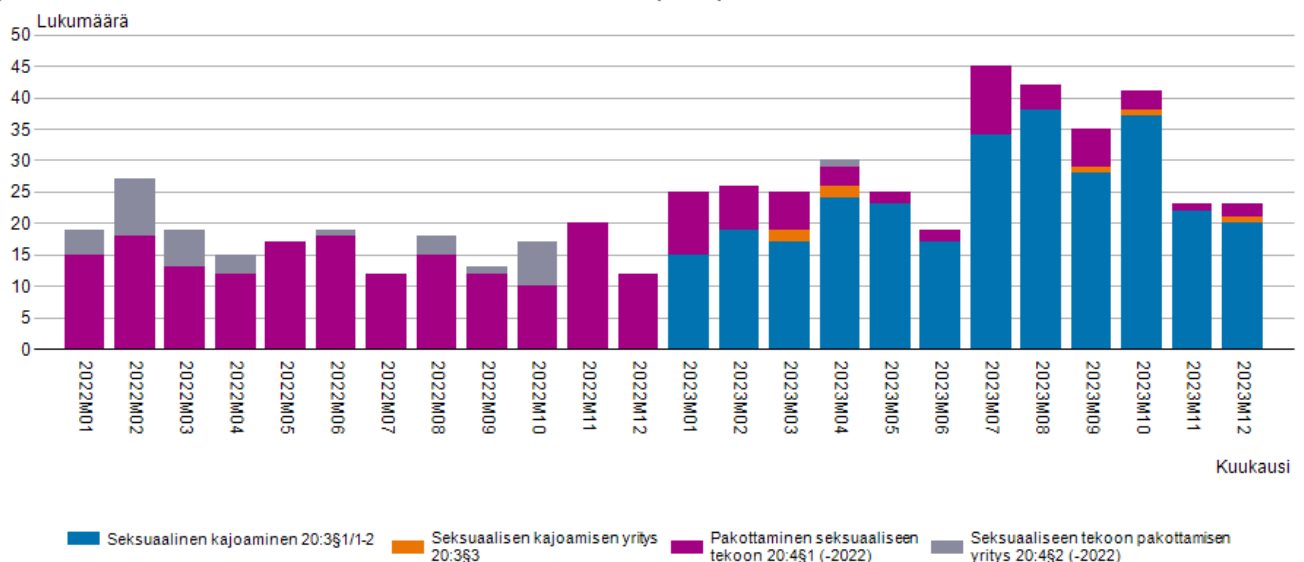

Kuvio 7. Tilastoinnin lähde: Tilastokeskus, rikos- ja pakkokeinotilasto, Luettu 18.4.2024

Kuviossa 8 on viranomaisten tietoon tulleet seksuaaliset kajoamiset ja pakottamiset seksuaaliseen tekoon, sekä molempien rikosnimikkeiden yritykset kuukausittain. Pakottamisia seksuaalisiin tekoihin ja niiden yrityksiä tuli viranomaisen tietoon vuonna 2022 keskimäärin 17 kappaletta kuukaudessa. Vuonna 2023 uuden rikosnimikkeen mukaisia seksuaalisia kajoamisia ja niiden yrityksiä tuli 296 kappaletta. Tuohon määrään kun lisätään vielä samana vuonna viranomaisten tietoon tulleet pakottamiset seksuaalisiin tekoihin ja niiden yritykset, kokonaisluku vuodelle kasvaa 359 kappaletta. Tämä tekee keskimäärin 30 kappaletta viranomaisen tietoon tulleita rikoksia kuukaudessa vuonna 2023.

Vuonna 2022 määrällisesti pienin kappalemäärä viranomaisten tietoon tulleita rikoksia näissä rikosnimikkeissä oli heinäkuu ja joulukuu 12 tapauksella. Puolestaan vuonna 2023 viranomaisten tietoon tulleiden rikosten hiljaisin kuukausi näissä rikoksissa oli kesäkuu 21 rikoksella. Vuonna 2023 rikosmäärältään suurin kuukausi oli heinäkuu 45 rikoksella.

Tietoon tulleet rikokset rikosnimikkeittäin ilmoitusajankohdan mukaan, ennako muuttujina Rikos ja Kuukausi. Viranomaisten tietoon tulleet rikokset (lkm.).

Kuvio 8. Lähde: Tilastokeskus, rikos- ja pakkokeinotilasto, Luettu 18.4.2024. Kuviossa on viranomaisten tietoon tulleet seksuaaliset kajoamiset, seksuaaliset kajoamisen yritykset, pakottamiset seksuaalisiin tekoihin ja seksuaaliseen tekoon pakottamisen yritykset vuosilta 2022 ja 2023. Kuvion pylväät ovat kuukausittain aikajärjestyksessä alkaen vasemmalta vuodesta 2022.

4.2.4 Lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapito

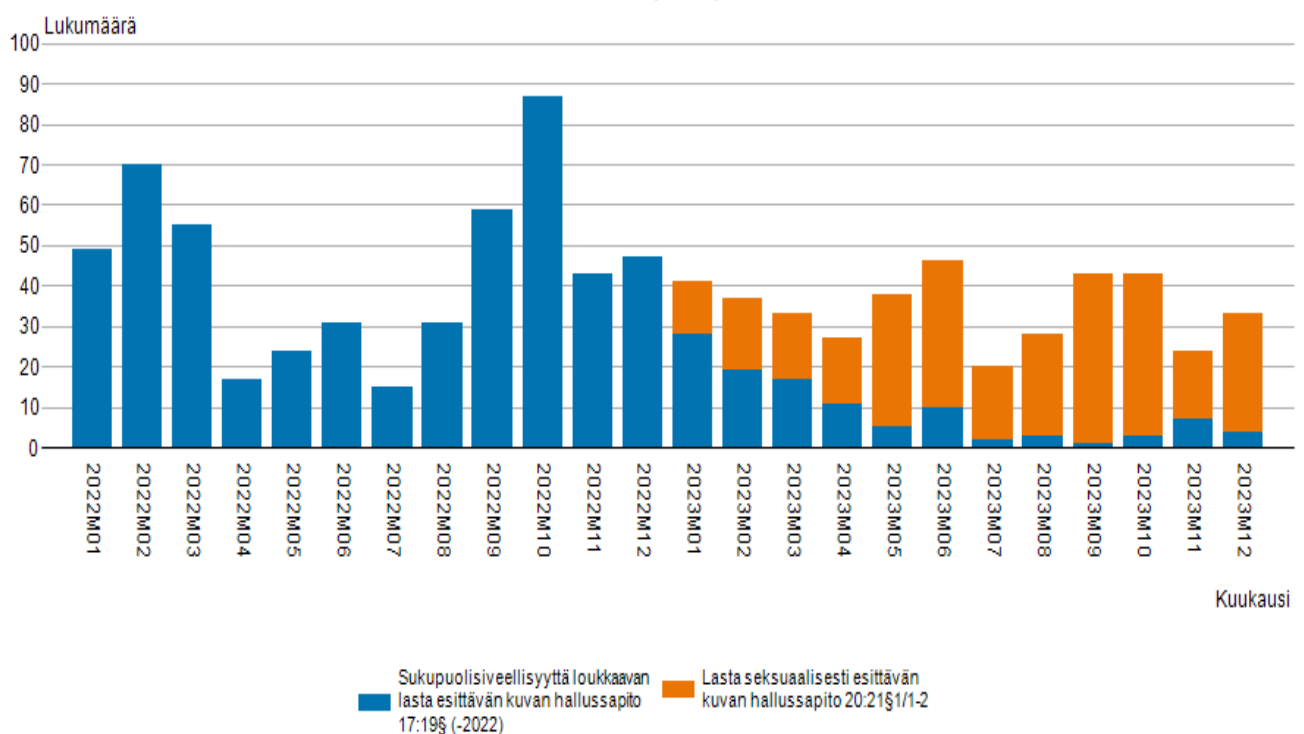
Vanhan rikoslain mukaisen sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapidosta tuli viranomaisen tietoon vuonna 2022 yhteensä 528 kappaletta tapauksia. Vuonna 2023 lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapidosta tuli viranomaisen tietoon yhteensä 413 tapusta (kuvio 9). Tässä rikosnimikkeessä on vuoden takaisesta tullut siis laskua 115 tapauksen verran. Vuonna 2022 on ollut 21,78 % enemmän tapauksia.

Kuvio 9. Tilastoinnin lähde: Tilastokeskus, rikos- ja pakkokeinotilasto, Luettu 18.4.2024

Kuviossa 10 on taulukoitu kuukausitasolla sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapidot ja lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapidot. Vuonna 2022 keskimääräisesti viranomaisten tietoon tuli sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapidosta 44 tapausta kuukausittain. Vuonna 2023 lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapidosta tuli viranomaisen tietoon keskimääräisesti kuukausittain 35 tapausta. Vuonna 2022 eniten yhdessä kuukaudessa viranomaisen tietoon tuli rikoksia lokakuussa, jolloin tilastoitiin 87 rikosta. Vuonna 2023 eniten yhdessä kuukaudessa viranomaisen tietoon tuli kesäkuussa, jolloin tilastoitiin 46 rikosta, mikä on 41 vähemmän, kuin vuonna 2022 vilkkaimpana kuukautena.

Tietoon tulleet rikokset rikosnimikkeittäin ilmoitusajankohdan mukaan, ennako muuttujina Rikos ja Kuukausi. Viranomaisten tietoon tulleet rikokset (lkm.).

Kuvio 10. Lähde: Tilastokeskus, rikos- ja pakkokeinotilasto, Luettu 18.4.2024. Kuviossa on viranomaisten tietoon tulleet sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapito ja lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapito vuosilta 2022 ja 2023. Kuvion pylväät ovat kuukausittain aikajärjestyksessä alkaen vasemmalta vuodesta 2022.

4.3 Esitöiden arvion ja todellisen määrän erotus

Tässä luvussa vertailemme hallituksen esityksen (HE 13/2022 vp) arvioita rikosmääristä ja tilastokeskuksen tilastoituja viranomaisten tietoihin tulleita rikoksia. Luvussa vertailemme arvioiden ja toteutuneen määrän suhdetta toisiinsa. Taulukossa 1 käytämme hallituksen esityksen arvioita esitutkinnassa käytettyyn työmäärään ja hallituksen esityksessä käytettyjä henkilötyövuoden tuntimääriä. Oikeusministeriön julkaisussa arvioitiin seksuaalirikosten määrän nousevan 20 %:lla (OM 2020:9, 103).

Hallituksen esityksessä oli arvioitu raiskauksen, seksuaalisen ahdistelun ja lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapidon rikosmäärien nousua. Lisäksi esityksessä oli laskettu, paljonko arvioitu rikosmäärien nousu vaikuttaa rikosten esitutkinnassa käytettyyn aikaan. Kokonaismääräksi näiden kolmen rikoksen osalta esityksessä arvioitiin esitutkinnassa käytetyn ajan lisääntyvän 20 000 tunnilla. Hallituksen esityksessä yksi henkilötyövuosi vastaa 1640 tuntia. Lisäystä näiden kolmen rikosnimikkeen tutkimiseen hallituksen esityksessä arvioitiin vaativan 12,2 henkilötyövuotta. Yhden henkilötyövuoden hinta hallituksen esityksessä on laskettu olevan 70 000 €. Esityksessä näiden rikoksien tutkiminen aiheuttaisi sisäministeriön hallinnonalalla noin 854 000 euron lisäkustannukset. (HE 13/2022 vp, 68.)

Hallituksen esityksen arvioita tarkastellessa ja verraten arvioita vuoden 2022 ja vuoden 2023 rikostilastoihin, voimme todeta arvioiden osuvan melko lähelle toteutunutta. Raiskausrikoksissa hallituksen esityksessä arvioitiin 263 kappaleen nousua rikosmäärissä. Toteutunut nousu rikostilastoissa vuoden 2022 ja vuoden 2023 välillä on 234 kappaletta, joten hallituksen esityksen arvio raiskausrikosten osalta on melko lähellä toteutunutta. Hallituksen esityksessä seksuaalisen ahdistelun arvioitiin nousevan 111 kappaleella. Seksuaalisessa ahdistelussa toteutunut nousu vuoden 2022 ja vuoden 2023 välillä oli 502 kappaletta. Lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapidossa, arvioitiin 109 kappaleen nousua, mutta tilastoissa nousua ei ollut, vaan tässä rikoksessa oli tapahtunut laskua vertailujen vuosien välillä 115 kappaleen verran. (HE 13/2022 vp, 68.)

Henkilötyövuosien laskennallista määrää tarkastellessa hallituksen esityksessä lakiuudistuksen arvioitiin aiheuttavan esitutkinnassa työmäärän kasvavan 20 000 tunnilla, joka vastaa 12,2 henkilötyövuotta. 12,2 henkilötyövuotta tulee lisäämään sisäministeriön hallinnonalalla noin 854 000 euron lisäkustannusta. Tilastoinnin perusteella lakiuudistus nostaakin esitutkinnan työmäärää 10,45 henkilötyövuodella. 10,45 henkilötyövuotta puolestaan lisää sisäministeriön hallinnonalalla noin 731500 eurolla kustannuksia. (HE 13/2022 vp, 68.)

Rikosnimike	Raiskaus	Seksuaalinen ahdistelu	Lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapito	Yhteensä
HE 13/2022. poliisin tietoon tulleet v2020.	1317kpl	555kpl	544kpl	2416kpl
HE 13/2022 arvio rikosmäärien kasvusta.	263kpl	111kpl	109kpl	483kpl
Arvioitu kokonaismäärä.	1580kpl	666kpl	653kpl	2899kpl
HE:n arvio aiheutuneesta työmäärän noususta.	13 150h	2220h	4630h	20 000h Henkilötyövuosissa 12,2 htv.
Tilastokeskuksen vuonna 2022 tietoon tulleet.	1524kpl	740kpl	528kpl	2792kpl
Tilastokeskuksen vuonna 2023 tietoon tulleet.	1758kpl	1242kpl	413kpl	3413kpl
2023 vuoden muutos vuoteen 2022 verraten.	+234kpl	+502kpl	-115kpl	621kpl
Aiheutunut arvio työmäärän noususta.	11 700h	10 040h	-4600h	17140h. Henkilötyövuosissa 10,45htv.

Taulukko 1: Hallituksen esityksen (HE 13/2022 vp) arvio seksuaalirikoslain uudistuksen vaikutuksista rikosmääriin verrattuna Tilastokeskuksen viranomaisten tietoon tulleiden rikosten määristä vuosina 2022–2023. Taulukossa laskettuna hallituksen esityksen arvio henkilötyövuosista, sekä ilmoitettujen rikosten määrän vaikutus henkilötyövuosissa.

Oikeusministeriön julkaisussa (2020:9, 103) oli arvioitu myös seksuaalisen kajoamisen (pakottaminen seksuaaliseen tekoon) määrien nousua ja niiden vaikutusta työmäärään. Julkaisussa oli arvioitu myös 20 prosentin nousua rikosmäärissä. Oikeusministeriön julkaisu käytti määrien arvioinnissa vuoden 2018 tilastoja ja näiden tilastojen perusteella julkaisussa arvioitiin seksuaalisen kajoamisen lisääntyvän 31 uudella tapauksella. Vuoden 2022 ja 2023 tilastoista selviää, että vuodessa 2023 on viranomaisen tietoon tullut 151 kappaletta enemmän tapauksia, kuin vuonna 2022. Oikeusministeriön julkaisussa on arvioitu, että yhden seksuaalisen kajoamisen esitutkinta on työ-

määrältään keskimäärin 20 tuntia. Seksuaalisen kajoamisen lisääntyminen on siis lisännyt esitutkinnan työmäärää 3020 tunnilla. 3020 tuntia vastaisi 1,84 henkilötyövuotta lisää. 1,84 henkilötyövuotta puolestaan lisää sisäministeriön hallinnonalalla noin 129 000 eurolla kustannuksia.

5 YHTEENVETO

Yhteenvetona voidaan todeta, että seksuaalirikoslain uudistuksen vaikutukset rikostilastoihin vuosina 2022–2023 ovat olleet merkittäviä. Lain muutokset ja viranomaisten toimenpiteet ovat pyrkineet parantamaan seksuaalirikosten tunnistamista, ilmoittamista ja selvittämistä. Seksuaalirikosten määrien uskottiin kasvavan 20 % lakiuudistuksen myötä. Vuonna 2023 ilmoitettujen seksuaalirikosten kokonaismäärä kasvoikin arvioita enemmän ja viranomaisten tietoon tulikin 34 % enemmän seksuaalirikoksia. On mahdollista, että seksuaalirikosten määrän kasvamiseen on myös vaikuttanut muutkin tekijät, kuin seksuaalirikoslain uudistus.

Hallituksen esityksessä arvioitiin rikosmäärien kasvua ja niiden vaikutusta esitutkinnassa käytettyyn aikaan. Arvioita voidaan pitää melko onnistuneena, sillä uusia tapauksia tuli vain 38 kappaletta enemmän, kuin oli hallituksen esityksessä arvioitu. Esityksessä oli myös arvioitu esitutkinnassa käytetyn työmäärän nousua ja siinä arvio oli ollut hieman yläkanttiin (2860 h). Kokonaisuutena näkisimme, että arviot olivat onnistuneet riittävällä tarkkuudella.

5.1.1 Tutkimuksen luotettavuus

Tätä opinnäytetyötä tehdessä käytimme eri nettilähteitä ja kirjallisuutta. Kirjallisuudessa pyrimme kiinnittämään huomiota ajankohtaisuuteen ja kirjallisuuden julkaisijoihin. Nettilähteiden valinnassa pyrimme valitsemaan lähteet luotettavilta ja virallisilta sekä yleisesti luotettavina pidetyiltä internet-sivuilta.

Tilastoinnissa käytimme Tilastokeskuksen tarjoamaa tilastointia. Virallisten tilastojen tekijät ovat sitoutuneet tuottamaan tilastot yhdessä sovituin laatukriteerein, jotka perustuvat Euroopan tilastojen käytännesääntöihin. Tilastojen laadun takeena toimivat yhteiset tavat julkaista tilastot avoimesti ennakkoon ilmoitettuna ajankohtana puolueettomasti ja objektiivisesti. (Tilastokeskus, julkaisuohje.)

Tilastoinnissa käytettiin viranomaisten tietoon tulleiden rikosten tilastoja. Tässä päätimme käyttää tilastoja ilmoituskuukauden mukaan saadaksemme todenmukaisemman tilastoinnin. Kuitenkin tässä tilastoinnissa on haasteena se, että 2023 tilastoinnissa näkyy myös edellisvuosina tehdyt rikokset. Toisaalta vuoden 2022 tilastoinnissa näkyy myös edellisvuosien rikokset.

Määrällisen tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että tulokset eivät vaihtelee mittauskerrasta, eikä silloin kun mittaaaja vaihtuu. Tämän opinnäytetyön tilastointi on tehty siten, että se on riippumaton mittajaasta ja tulokset ovat myöhemmin todettavissa.

Tilastokeskus tarjoaa rikos- ja pakkokeinotilastoissa myös ennakkotilastoja. Tässä opinnäytetyössä ei kuitenkaan käytetty ennakkotilastoja, sillä ne saattavat muuttua tilastoinnin päivittyessä ajankoh- taiseksi, jolloin ei saada täysin luotettavaa tilastointia.

5.1.2 Tutkimuksen haasteet

Tämä opinnäytetyö oli molempien tutkijoiden ensimmäinen ja alkujaan prosessina hiukan epäselvä. Molemmat tutkijat asuivat eri paikkakunnilla ja ajoitus tutkimuksen teolle töiden ohella vaati aikatau- lujen sovittamista mikä toi oman haasteensa tutkimuksen toteutukselle. Tiesimme, että prosessi vie aikaa ja valmistuminen on kiinni opinnäytteen valmistumisesta. Aikataulutimme tutkimuksen teon mielestämme hyvin ja saimmekin tehtyä opinnäytteen sen avulla. Tutkimusta kuitenkin helpotti se, että alussa oli jo selvää, ettemme tule tekemään sellaista opinnäytettä, joka tarvitsisi tutkimuslu- paa.

Selkeänä haasteena opinnäytteelle kuitenkin oli tutkimusaiheen rajaaminen sekä selkeät tutkimus- kysymykset. Tutkimussuunnitelma vaiheessa saimme rakennettua tutkimuskysymykset, mutta tut- kimuksen aikana kysymyksiin tuli pieniä muutoksia sekä tarkennuksia. Haasteen toi myös tutkimuk- sen laajuus, joka rajattiin jopa hieman pieneksi loppujen lopuksi.

5.1.3 Tutkimusprosessin vaiheet

Jokaisessa tutkimuksessa on vaiheet, jotka muodostavat kokonaisuuden ja tätä sanotaan tutkimus- prosessiksi. Tutkimusongelman määrittäminen ja perehtyminen samasta aiheesta tehtyihin tutki- muksiin käynnistää tutkimusprosessin (Heikkilä 2014, 20). Tutkimusprosessi on viisi portainen malli, josta ensimmäisenä valitaan tutkittava aihe ja aiheen rajaaminen, aiempiin tutkimuksiin pe- rehtyminen, tutkimuksen aikataulutus sekä ohjaajan kanssa keskustelu. Toisessa vaiheessa aloite- taan tiedon etsiminen sekä kerääminen. Kolmannessa vaiheessa tarkastellaan kriittisesti aineistoa sekä materiaali ja karsitaan ylimääräinen pois. Neljäntenä aineisto järjestellään loogisesti, analysoi- daan sekä todetaan saadut tulokset. Viimeisessä eli viidennessä vaiheessa kirjoitetaan tutkielma sekä muokataan, viimeistellään ja tarkastetaan tämä. (Hirsijärvi ym. 2009, 63–65.)

Tämä opinnäytetyön tutkimusprosessi aloitettiin aiheen valinnalla ja luomalla aikataulutus tutkiel- man syntymiseen. Aiheen valinta ei ollut yksiselitteinen ja aihe haluttiin valita otsikon mukaan. Ai-

heen peruseriaate pysyi alusta asti, mutta se näki pieniä muutoksia tutkimusprosessin alkuvaiheessa, jolloin luotiin tutkimussuunnitelma. Tutkimuksen alkuvaiheessa oli jo selvää, että aiheena tulee olemaan seksuaalirikoslain kokonaisuudistukseen perehtyvä tutkimus ja tässä vaiheessa perehdyttiin aihealueen aikaisempaan tutkimustietoon sekä tutustuttiin kirjallisuuteen. Tutkimussuunnitelmaa rakentaessa muodostettiin tutkimuskysymykset, joihin opinnäytteellä halutaan saada vastauksia. Tutkimussuunnitelma pyrittiin luomaan niin, että siihen saadaan jo suurin osa tutkimuksen tietoperustasta rakennettua, jotta se suuntaisi myös tutkimuksen tekoa.

Opinnäytetyötä kun lähdettiin kirjoittamaan, alkoi tiedon etsiminen sekä kerääminen. Jo heti alusta oli tarkoitus käyttää pääasiallisena lähteenä Tilastokeskuksen tilastoja. Tilastokeskuksen tilastot tarjosivat kattavan sekä ymmärrettävän materiaalin opinnäytettä varten ja sen karsiminen jo lähtötekijöissä oli helppoa. Tietoa kerättiin myös lainvalmistelu asiakirjoista, jotta pystyttiin vastaamaan osaltaan haluttuihin tutkimuskysymyksiin. Tutkimusta kirjoittaessa pyrittiin aineistoa keräämään aina osa-alueittain ja suunnitelmana olikin kirjoittaa yksi väliotsikko kerralla, jotta aina tiettyyn kohtaan kyettiin vastaamaan halutulla tavalla.

5.1.4 Jatkotutkimusmahdollisuudet

Seksuaalirikoslaki ja lain kokonaisuudistus tarjoaa tulevaisuudessa useita jatkotutkimusmahdollisuuksia. Käytännössä jatkotutkimus mahdollisuuksia voisi olla esimerkiksi tämän tutkimuksen pohjalta tehty laajempi ja suuremmalla otanta ajalla tehty tilastollinen tutkimus seksuaalirikos määrästä. Lisäksi rikoksien todellisen määrän muutosta voisi tutkia, kun tilastointia on tarjolla useammalta vuodelta. Mahdollisuutena voisi myös olla tilastollinen tutkimus, jossa hyväksi käytetään poliisinjärjestelmiä, mistä voidaan poimia kaikki tiettynä vuonna tapahtuneet seksuaalirikokset, jolloin vääristymä tilastoissa olisi minimaalisempi.

Tässä opinnäytetyössä käsiteltiin poliisin työmäärän muutosta seksuaalirikoslain muutoksen jälkeen. On kuitenkin selvää, että muutos vaikuttaa myös muitten viranomaisten työmääriin. Jatkotutkimuksena voisi verrata, paljonko muutos on vaikuttanut oikeuslaitosten tai vankeinhoitolaitosten työmäärään.

Lisäksi voitaisiin tutkia, onko uudistettu lainsäädäntö täyttänyt sille asetetut tavoitteet, kuten rikosten tehokkaamman ennaltaehkäisyn, uhrien paremman suojelun ja oikeudenmukaisemman oikeudenkäynnin varmistamisen. Tämä voitaisiin tehdä esimerkiksi haastatteleamalla asianosaisia ja vertaamalla eri aikakausien tilastotietoja.

Yksi kehityskohde opinnäytetyölle voisi olla vielä syvällisempi ja monipuolisempi analyysi seksuaalirikoslain muutosten vaikutuksista. Lisäksi olisi hyvä tuoda enemmän esille eri näkökulmia ja mahdollisia ristiriitoja aiheeseen liittyen. Myös vertailu eri tutkimustulosten ja näkökulmien välillä voisi rikastuttaa opinnäytetyötä entisestään.

5.1.5 Itsearviointi

Tutkimusta arvioitaessa siihen liittyy reflektointia, jolla tarkoitetaan oman toiminnan kriittistä analysointia. Reflektointia tulisi tehdä koko tutkimusprosessin ajan eikä vain projektin päätteeksi. Reflektoinnilla voidaan parantaa tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 27.)

Mielestämme opinnäytteemme aiheeksi onnistuimme valitsemaan ajankohtaisen ja meidän mielestämme mielenkiintoisen aiheen, jota olimme jo opintojen alkuvaiheessa hahmotelleet. Opinnäytetyön suunnittelun ja kirjoittamisen aikana opinnäytetyön aihe ja tutkimuskysymys hieman muuttuivat alkuperäisestä suunnitelmasta, mutta muutoksiin olemme työn valmistuttua olleet tyytyväisiä.

Tavoitteemme oli tehdä opinnäytetyöstä selkeästi luettava ja ymmärrettävä kokonaisuus, josta lukija saisi selkeyden seksuaalirikoslain uudistuksen vaikutuksiin rikostilastoissa. Yritimme taulukoiden avulla saada työstämme ja tuloksista helpommin ymmärrettävän ja mielestämme tässä onnistuimme.

Opinnäytetyön vahvuutena on myös analyysi seksuaalirikoslain muutoksista käytännön rikostilastoihin. Tämä antaa lukijalle konkreettista tietoa ja ymmärrystä siitä, miten lainsäädännön muutokset näkyvät käytännön tilastoissa ja mitä vaikutuksia niillä on ollut rikostilastoihin.

Pyrimme jatkuvasti tutkimuksen aikana refleктоimaan ja oppimaan tutkimuksen tekoa, sillä niin kuin aikaisemmin todettu on opinnäytetyö ensimmäinen molemmille tutkijoille. Koemme, että reflektoinnin avulla sekä sen ottamisella mukaan jatkuvaan tekemiseen saimme työstämme loppujen lopuksi uskottavan ja sellaisen kuin halusimme.

LÄHTEET

- Alastalo, M & Ellonen, N, 2021. Teoksessa Tilastot Tutkimuksessa. Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Luettavissa: [Tilastot tutkimuksessa - Tietoarkisto \(tuni.fi\)](#). Luettu: 28.02.2024.
- Eteläaho, A 2023: Seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus 2023. Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö. Luettavissa: [Seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus 2023 \(theseus.fi\)](#): Luettu 22.04.2024
- HE 13/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle seksuaalirikoksia koskevaksi lainsäädännöksi. [HE 13/2022 vp \(finlex.fi\)](#)
- Heikkilä, T. 2014: Tilastollinen tutkimus. 9. uudistettu painos. Helsinki, Edita Publishing Oy.
- Hirsimäki, L & Joensuu, H 2023: Seksuaalirikoslain kokonaisuudistus. Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö. Luettavissa: [Seksuaalirikoslain kokonaisuudistus - Theseus](#): Luettu: 16.01.2024
- Hirsjärvi, S, Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13 uudistettu painos Helsinki: Tammi.
- Holopainen, M. & Pulkkinen, P. 2008: Tilastolliset menetelmät. 5. uudistettu painos. Helsinki WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Kananen, J. 2011: Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu
- Kyrö, P. 2003: Tutkimusprosessi valintojen polkuna. Yrittäjyyskasvatuksen julkaisusarja 1/2004, Tampereen yliopisto, ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Oikeusministeriö, Rikos ja rangaistus: Rikosoikeus. Luettavissa: [Rikosoikeus ja rikoslaki - Oikeusministeriö \(oikeusministerio.fi\)](#). Luettu: 14.1.2024
- Oikeusministeriön julkaisuja, Seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus 2020:9. Luettavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162356/OM_2020_9_ML.pdf?sequence=1&isAllowed=y: Luettu 22.04.2024
- Ojala, T 2022: Seksuaalirikokset, Keuruu, Edita Publishing Oy.
- Rantaeskola, S 2019: Rikos ja rikosprosessi, Tyrvää-Vammala-Sastamala, Warelia.

Rikosoikeus. Oikeusministeriö. Luettavissa: [Rikosoikeus ja rikoslaki - Oikeusministeriö \(oikeusministerio.fi\)](https://oikeusministerio.fi). Luettu 15.1.2024

Saaranen-Kauppinen, A & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [pdf-verkkajulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Luettavissa: [kvalimotv.pdf \(tuni.fi\)](https://kvalimotv.tuni.fi). Luettu: 09.05.2024

Suomen virallinen tilasto (SVT): Rikos- ja pakkokeinotilasto [verkkajulkaisu]. Viiteajankohta: 2023, 3. vuosineljännes. ISSN=2342–9151. Helsinki: Tilastokeskus Luettu: 30.11.2023. Luettavissa: <https://stat.fi/julkaisu/cl8layq2sly2t0cvz5flzvoe6>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Rikos- ja pakkokeinotilasto: tilaston dokumentaatio [verkkajulkaisu] ISSN=1796–0479. Helsinki: Tilastokeskus Luettu: 08.03.2024. Luettavissa: [Rikos- ja pakkokeinotilasto: tilaston dokumentaatio - Tilastokeskus \(stat.fi\)](https://stat.fi)

Suomen virallinen tilasto (SVT): Suomen virallisen tilaston julkaisuohje [verkkajulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus. Luettu 14.01.2024. Luettavissa: [Toiminta | Tilastokeskus \(stat.fi\)](https://stat.fi)

Suomen virallinen tilasto (SVT): Tietoa tilastoista: Viranomaisten tietoon tullut rikos [verkkajulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus. Luettu 09.03.2024. Luettavissa: [Viranomaisten tietoon tullut rikos | Käsitteet | Tilastokeskus \(stat.fi\)](https://stat.fi)

Suomen virallinen tilasto (SVT): Tietoon tulleet rikokset rikosnimikkeittäin ilmoitusajankohdan mukaan, ennako muuttujina Kuukausi, Rikos ja Tiedot [verkkajulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus. Luettavissa: https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_rpk/stat-fin_rpk_pxt_13j2.px/table/tableViewLayout1/

Suomen virallinen tilasto (SVT): Tilastokeskuksen toiminta [verkkajulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus. Luettu 01.05.2024. Luettavissa: [Suomen virallisen tilaston julkaisuohje | Tilastokeskus \(stat.fi\)](https://stat.fi)

Tähtinen, J & Laakkonen, E & Broberg, M 2020: Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteista. 2. uudistettu painos. Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos.

Vuori, J (2021). Johdatus laadulliseen tutkimukseen ja verkkokäsikirjaan. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Luettavissa: [Johdatus laadulliseen tutkimukseen ja verkkokäsikirjaan - Tietoarkisto \(tuni.fi\)](https://tietoarkisto.tuni.fi). Luettu: 18.04.2024

